

Suriyeli Mülteciler ve Zenofobik Algı Yönetimi Bağlamında Sosyal Medyanın Etkileri; İstanbul Tarlabası'nda Dom Çingeneleri

Fatih Uğur Biber¹

Öz

2010 yılında başlayan, 2011'de şiddetlenen olaylarla Ortadoğu bir kere daha kan gölüne dönerken Suriye'de başlayan iç savaştan kaçan milyonlarca masum insan da komşu ülkelere doğru kaçmaya başlar. Bu insanların büyük kısmı Türkiye'ye gelirken bazıları da Ürdün'e sığınır. Türkiye'de "misafir" olarak isimlendirilen bu insanların sayısı arttıkça ve geri dönüşlerinin artık mümkün olmadığı ortaya çıktıkça medya ve özellikle de sosyal medya mecraları üzerinden kara propaganda ve bilgi kirliliği yaratılırken nefret söylemleri ve yabancı düşmanlığıyla körüklenen eylemler de ortaya çıkmaya başlar. Bu süreçte Türkiye'nin neredeyse her tarafına yayılmış Suriyelilerle farklı çatışma ortamları yaşanırken İstanbul'da Tarlabası bölgesine sığınan Dom çingeneleri ise hem çingene ve hem de mülteci olmanın sıkıntılarını katlanarak yaşamaya başlarlar. Bakış açıları, yaşam biçimleri, geleneksel tutum ve davranışlarıyla diğer mültecilerden ayrılan Dom çingeneleri kendi dünyalarında yaşamaya çabalarken aslında sosyal hayattan uzaklaşmakta ve bu davranışlarıyla da sosyal yalnızlık ve izolasyona itilmektedirler. Böylece komün hayatı yaşamaya başladıkları izbe ve harabe evlerde Dom çingeneleri hayatta kalmaya çalışırken bir yandan da mümkün olduğunca sosyal hayattan uzak durmaya çalışırlar. Dom çingeneleri genellikle çadırlarda, izbe ve terk edilmiş yerlerde yaşayan insanlar olduğundan Tarlabası'ndaki yeni komün hayatları onlar açısından farklı değildir; ancak çingene olmanın ötesinde mülteci ya da Suriyeli olarak nitelendirilme hayatlarını zora sokmaktadır. Şehrin karmaşasında komün hayatı yaşamak, sosyal toplum tarafından görünmez olmak, devlet ve yerel yönetimlerce rahatsız edilmemek, geri gönderilmek korkusundan uzak yaşamak ve kendi klasik izole hayatlarını gelenekleriyle devam ettirmek isteyen Dom çingeneleri bu maksatla İstanbul'un en heterojen bölgesi olan Tarlabası'na gelmişlerdir. Bu çalışma kapsamında Suriye'den kaçıp gelen sığınmacıların yaşadıkları kronolojik bir tarihi sistem içerisinde verilmeye çalışılırken genelde geçici koruma altındaki Suriyeliler ve özelde de Tarlabası'nda yaşayan Dom çingenelerinin hayatları ve özellikle sosyal medya üzerinden kendilerine yönelik saldırılar, nefret söylemi ve yabancı düşmanlığı kavramları üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Geçici koruma altındaki suriyeliler, dom çingeneleri, tarlabası, nefret söylemi, yabancı düşmanlığı.

¹ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Doktora Öğrencisi Fatih Uğur Biber, Girne Amerikan Üniversitesi İletişim Fakültesi Communication and Media Management, fatihugurbiber@gmail.com, ORCID: 000-0002-4122-222X

Atıf/Citation: Biber, F. U. (2023). Suriyeli mülteciler ve zenofobik algı yönetimi bağlamında sosyal medyanın etkileri; İstanbul Tarlabası'nda Dom çingeneleri. *Bursa Uludağ Journal of Economy and Society*, 42(2), 157-182.

Syrian Refugees and the Influences of the Social Media in the Context of Xenophobic Perception Management; Dom Gypsies in Istanbul Tarlabaşı

Abstract

As soon as the armed conflicts break out in the Middle East in 2010 intensifying in 2011 that geography once more turns out to be a bloody spot and the millions of innocent people escaping from the civil war in Syria head for the neighboring countries. Most of these people run towards Turkey, and some take refuge in Jordan. Those people taken refuge in Turkey are firstly named as “misafir” in Turkey. On the other hand the more the number of the refugees increase the more problems start coming to the surface since the possibility of the refugees turning back to their own country is hardly possible. Then the black propaganda and the disinformation appear as well as the hate speech/discourse and the xenophobic approaches. Thus the Syrian refugees spread all over Turkey start experiencing different conflicts, and the problems. On the other hand the Dom gypsies of Syria being the refugees as well as being the gypsies experience the problems doubly. While Dom gypsies, who differ from other refugees with their perspectives, lifestyles, traditional attitudes and behaviors, try to live in their own world, they actually move away from social life and are pushed into social loneliness and isolation with these behaviors. While trying to survive in their ruined and deserted flats with the communal life, they also try to keep themselves away from the social life if possible. Since Dom gypsies are people who generally live in tents, isolated and abandoned places, their new communal life in Tarlabaşı is no different for them; however, being described as refugees or Syrians beyond being gypsies makes their lives difficult. Dom gypsies, who wanted to live a communal life in the chaos of the city, be invisible to the social community, not be disturbed by the state and local governments, live away from the fear of being sent back, and continue their classical isolated life with their traditions, have come to Tarlabaşı being the most heterogeneous region of Istanbul, for this purpose. This research will focus on the chronological events of the refugees after the Syrian civil war up to day, but mainly deal with the Dom gypsies' lives, the hate speech and xenophobic approaches against them, living at Tarlabaşı province.

Keywords: Syrian refugees, dom gypsies, tarlabaşı, hate speech, xenophobia.

1. Giriş

Muhammed Bouazzi isimli sokak satıcısının işporta tezgahının elinden alınmasıyla başlayan ve Arap Baharı olarak Mısır, Libya, Fas, Bahreyn, Ürdün, Cezayir, Lübnan, Suriye başta olmak üzere bütün Ortadoğu'yu etkileyen olaylar 17 Aralık 2010 tarihinde başladı. Ardından Tunuslular sokaklara dökülüp protestolara başlayınca hükümet istifa etti, ardından yeni bir yönetim işbaşına geldi. Bu ülkelerde orta ve daha alt sınıftan insanlar sokaklara çıkmaya başladılar ve bu hareket Tunus, Mısır, Libya ve Yemen'de hükümetlerin devrilmesine yol açtı. Suriye'de ilk şaşırtıcı hareketse duvarlara “Halk rejimin devrilmesini istiyor” yazan iki öğrenciyle 15 Mart 2011'de başladı (Coştan and Yaylı, 2020; 2086). İlk başlarda bu hareketin totaliter rejimlerin hüküm sürdüğü baskıcı ülkelerde eşitsizlik ve sosyal adaletsizliğe ve gittikçe ağırlaşan ekonomik şartlara karşı yapıldığı düşünüldü. Öte yandan zengin petrol ve doğalgaz yataklarının bulunduğu Ortadoğu coğrafyasının bazı Batılı güçler tarafından da karıştırıldığı ve provoke edildiği de ortaya çıktı. 2011 yılında Suriye'de kaos ve karmaşa ortamının ortaya çıkmasının hemen ardından binlerce Suriyeli de ülkelerini terk ederek Türkiye sınırına doğru yola çıktılar. Esad rejimi ülkedeki rejim karşıtı gösterileri ağır askeri tedbirlerle bastırmaya kalkınca da kaçınılmaz olarak ülkede iç savaş ortaya çıktı. O dönemde merkezi yönetimin güç kaybetmeye başlamasıyla birlikte Suriye'de mahalli pek çok örgütlenmeler ve dini ve etnik tabana yayılan terörist organizasyonlar da hâkimiyet kurdukları bölgelerde kendini göstermeye başladı (Coştan and Yaylı, 2020; 2081). 2012 yılından itibaren evrensel insan haklarına yönelik suçlardaki korkutucu artış ülkede insani yardımlara yönelik ihtiyaç ve talebi de ortaya çıkarttı. Türkiye bir yandan bu kanlı sorunu diplomasi ve görüşmeler vasıtasıyla çözmeye çalışırken bir yandan da coğrafi ve kültürel yakınlık, inanç eksenini ve ülkelerini terk ederek Türk sınır kapılarına yönelen Suriyelilere

yönelik insani duygular nedeniyle ve uyguladığı “açık kapı stratejisine” bağlı olarak sınır kapılarını ve kontrol noktalarını savaşın sona ermesiyle birlikte bu insanların ülkelerine geri dönecekleri düşüncesiyle bu insanlara sonuna kadar açtı.

Türkiye böylece bu insanlara “geçici ikamet izni/temporary residence permit” sağlarken ulusal ya da uluslararası hukukta yeri ve benzeri olmayacak bir şekilde onları da “misafir/guest” (Carcél, 2022; 15) olarak isimlendirdi. Esasında “Suriyeli mülteciler” ve “misafir/guest” olgusu ile bu insanlara sağlanan gerçek resmi statü tamamen birbirinden farklı ve resmi anlamlar taşımaktadır. “Soğuk Savaş sonrasında yaşanan en kötü insanlık dramı” (Berti, 2015;41) olarak adlandırılan Suriye iç savaşı 2011 yılından başlayarak ve şartların iyiden iyiye ağırlaşması ve katlanılmaz hale gelmesiyle 2016’da yoğunlaşarak yaklaşık 4.800.000 Suriyeli insanı mülteci konumuna sokmuştur (US Department of State Case No F-2015-09834 DOC C06138428, dated 02.28.207; Sensitive but Unclassified). Bu durumun en kötü yanı ise ekonomik çöküş riskini göze alamayacak pek çok Ortadoğu ülkesinin bulunduğu bu coğrafyada askeri güçle ekonomik gücün yoksullukla başa baş gitmesidir (Kartveit ve Jumbert, 2014;10) Şartların bu kadar zorlu olduğu bu coğrafyada istikrar ve güven hariç, kaos, karmaşa, ihtilaf, çatışma ve savaş gibi olumsuz pek çok şey vardır (Vertovec, 2023;4). Böyle olunca da bu bölgede yaşayan insanlar çoğunlukla bölge dışında yaratılan belirsizlik, kargaşa, gerginlik ve çatışma ortamında yaşamak zorundadırlar (AFAD, 2014; 11). Sözkonusu karmaşa,kargaşa ve çatışma ortamında yaşamaya çalışanlardan birisi de genel anlamda “çingene” olarak adlandırılan ve Suriye’den kaçtıktan sonra İstanbul’un Tarlabası bölgesine yerleşen Dom çingeneleridir. Hindistan’da yaşayan Domba denilen grupla ilgili oldukları düşünülen Dom çingeneleri 7-10. Yüzyılda İran üzerinden Ortadoğu’ya gelmişler ve ağırlıklı olarak Suriye’ye yerleşmişlerdir. Hint-Avrupa dil ailesine bağlı Domari denilen bir dil konuşan ve nüfusları yaklaşık 5 milyon kadar olan Dom çingeneleri sosyal hayattan uzak olmaları, hayatlarını genellikle çalgıcılık, sepetçilik, demircilik, kalaycılık, falcılık, dilencilik, hurdacılık, at arabacılığı yaparak kazanmakta, yerleşim merkezlerinden uzak yerlerde yaşamayı tercih etmekte, meskûn mahallere girme konusunda imtina etmekte, çocuklarını genellikle okula göndermemektedir. Suriye krizi sonrasında İstanbul Tarlabası’nda terk edilmiş sahipsiz izbe evlere yerleşen Dom çingeneleri de aynı özellikleri taşımakta, aynı geleneksel işleri yapmakta, çocuklarını genellikle okula göndermezken konar göçer hayatları yerine altyapıdan yoksun yerlerde yaşamakta ve genellikle İstanbul’daki küçük ölçekli sanayi tesisleri, merdiven altı atölyeler ve işyerleri için ucuz işgücü olarak algılanmaktadırlar.

2. Türkiye ve Ortadoğu

Türkiye’nin Ortadoğu’ya yönelik dış siyaseti ve yaklaşımı çok eski ve tarihsel geleneklere dayalıdır. Cumhuriyet öncesi dönemde aynı topraklarda yerleşmiş bulunan Osmanlı İmparatorluğu tarih boyunca bölgenin en büyük devletlerinden birisi olduğundan (Dora, 2014; 123) esasında Ortadoğu coğrafyasıyla ilgili çok büyük bir strateji de planlamış durumdaydı. Bu stratejinin temelinde ilk olarak Osmanlı’nın güç ve refahının Anadolu’nun birliğine ve ardından da Anadolu’nun refah ve güvenliğinin Ortadoğu siyaseti ve coğrafyasının bütünlüğüne bağlı olması yatmaktaydı. Soğuk Savaş sürecinde Türk dış politikasının özellikleri ise esas olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)’nin çevreleme ilkesine ve Arap milliyetçiliğine ve her ne kadar Batılı müttefikleri bunu reddetse de Ortadoğu’nun petrol yataklarına girişi koruma esasına dayanmaktaydı (Altınışık, 2009;173). Öte yandan Osmanlı’nın ardından genç Türkiye Cumhuriyeti devleti özellikle Soğuk Savaş döneminde bazı siyasi sebeplerle tarihi, fiziki ve kültürel bağlarının bulunduğu Doğu ve Ortadoğu coğrafyasını uzun süre görmezden geldi, ihmal etti. Durum böyle olunca da sürecin dinamikleri Arap dünyasıyla Türkiye’yi farklı kutuplara itmiş oldu (Seker; 2010; 24). Bu da Türkiye’nin değişen yeni

dünya düzeninde iki kutup arasında kalmasına, bocalamasına da sebep oldu. Ortadoğu coğrafyasındaki ülkelerin yaşadığı travmatik olaylar ve değişen küresel şartlar böylece ülkenin kimlik tartışmalarını ve dış politikasını da etkiledi (Yüksel, 2019; 9).

Türkiye geleneksel olarak Batı merkezli bir dış siyaset benimsemiş durumdadır. Ortadoğu'yla ilgili sorunlar da Türkiye'nin ekonomiden güvenliğe menfaatlerini doğrudan etkilemiş durumdadır. Bu anlamda 2000'li yılların başında "transit göç ülkesi" durumunda olan Türkiye (İçduygu ve Aksel, 2013; 170) sorunlara kayıtsız bir dış siyaset yürütemeyeceğini görmüş durumdadır. Her şeyden önce bilinmesi gereken ilk nokta Türkiye'nin bölgeye yönelik dış siyasetinin stratejik olmasıdır ve bu da karşılıklı güven ve karşılıklı saygıya dayanmaktadır (Al-Ghazzi ve Kraidy, 2013; 2350 ve Volk, 2013;12, Cirlig, 2013;1). 2000'li yıllardan itibaren Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) tarafından benimsenen yeni bakış açısıyla birlikte Türk dış politikasındaki geleneksel roller terk edilmiş ve cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan "önleyici" dış politikaya tamamen zıt bir anlayış geliştirilmiş (Taş, 2022;724) ve yeni roller benimsenmeye başlanmıştır (Mengüaslan, 2016; 88). Böylece Ortadoğu'ya yönelik yeni bir bakış açısıyla birlikte Batılı müttefiklerin bakış açısına da uygun yeni bir yol bulunmaya çalışılmış, Ortadoğu coğrafyasına daha çok önem akdedilmiş ve işbirliği yolları aranmıştır (Danforth, 2018, 84-85). Tamamıyla yeni kendi dış politikasını ortaya koyma çabasında olan AKP hükümeti (Altunışık ve Martin, 2011; 570) proaktif ve yeni bir düzen inşa edici dış politika benimsemiştir (Telatar, 2015;493) ve bu da pek çok bakımdan liberal ve reform paketleri uygulamayı seven Turgut Özal'ın dış siyasetine benzemektedir (Raptopoulos, 2004;5 ve Köse, 2013;171).

Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'na ve onun siyaset vizyonuna göre "stratejik derinlik" ve "komşularla sıfır sorun" yaklaşımı (Aras, 2009;128) yeni Türk dış politikasının da bu süreçte temelleri (İnaç ve Hadji, 2022; 311) olarak adlandırılır (Murinson, 2012;4 ve Islam, 2021; 180). Türkiye'nin Batılı ve İslam kimliklerini "dengelemek/uyumlamak" (Danforth, 2018; 90) olarak da adlandırılan bu bakış açısı Türkiye'ye o dönemde etrafındaki bütün sorunlarda "komşularla sıfır sorun" ilkesine bağlı olarak aktif rol ve misyon üstlenme gibi sorumluluklar da verecektir (Dufner ve Berthold, 2010; 2 ve Davutoğlu; 2004; 551-560). Bu durum teoriye göre ayrıca komşularla en üst düzeyde işbirliği ve entegrasyon da sağlayacaktır (Günay ve Renda, 2014; 55) Bazılarına bu durum "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesine bağlı olarak barış temalı bir yaklaşım olarak da değerlendirilir (Perthes, 2010; 2). Uluslararası dünyada aktif bir rol oynamak isteyen AKP hükümetiyle birlikte (Raptopoulos, 2004; 2) Türkiye'nin bölgede düzen kurucu aktör olarak imajını sağlamlaştırmak için "hükümetin muhafazakar demokrat kimliğiyle merkezi bir güç olduğunu ileri süren" çok büyük çabalar gösterdiği de ortaya çıkmıştır (Grigoriadis, 2010; 4 ve Kardaş, 2021; 3) ve bu sadece bölgesel bir güç olmanın ötesindedir (Efegil, 2016;51, Grigoriadis, 2010; 5 ve Schmid, 2018;2). Öte yandan Arap Baharı'na bağlı karışıklıklar daha ortaya çıkmadan önce de Suriye siyasi karmaşa, ekonomik istikrarsızlık, devam eden iç çatışmalar, yaptırımlar ve yatırımlara yönelik devlet baskılarıyla anılan ve istikrarsızlıklarıyla ön plana çıkan bir ülkedir (Cordesman, 2012; 30, Balcer, 2014; 25 ve Larrabee ve Nader, 2013; 2) ve Türkiye bu ülkeden gelecek mültecilere kapılarını açacaktır.

3. Türkiye'nin bölgeye yönelik sosyal ve ekonomik tedbirleri

911 km'lik Suriye sınırıyla geçici koruma altındaki Suriyelilerin mali yükünün büyük bir kısmını omuzlayan Türkiye, Mart 2011'den itibaren derhal farklı şehirler geçici barınma merkezleri kurmaya başlamış, 10 ilde 20 geçici koruma merkezi tesis etmiştir. Bu geçici korunma merkezleri ve barındırdıkları mülteci sayısı ise Şanlı Urfa Akçakale (27.527) (AFAD, 2016; 12), Şanlı Urfa (Ceylanpınar (24.696), Kilis Elbeyli Beşiriye (16.194), Kahraman Maraş (14.956), Kilis Öncüpınar

(13.989), Şanlı Urfa Harran (13.861), Gazi Antep Nizip-I (11.534), Adıyaman (10.251), Adana Sarıçam (10.147), Gazi Antep İslahiye (9.668), Osmaniye Cevdetiye (8.739), Gazi Antep Karkamış (7.437), Malatya Beydağı (7.047), Gazi Antep Nizip-II (5.104), Hatay Apaydın (4.650), Hatay Yayladağı-II (3.476), Hatay Yayladağı-I (3.258), Mardin Midyat (3.035), Hatay Altınöz-II (2.791), Hatay Altınöz-I (1.519) (AFAD, 2016) ; 11) şeklindedir. Suriye krizinin başlamasıyla birlikte Türkiye geçici koruma statüsü altında bu insanları kabul etmeye hazır olduğunu ve ilk etapta ortaya çıkacak ekonomik maliyeti karşılama konusunda gönüllü olduğunu ortaya koydu. Öte yandan Türkiye gittikçe artan mülteci sayısıyla birlikte özellikle soruna çözüm bulma iddiasında olan ülkelerden sürdürülebilir sorumluluk paylaşımı ve sınırlı imkanlarla çözülemeyecek sorunlara yönelik yardım talebinde de bulundu. Bilindiği üzere global ekonomik güçlükler büyük göçmen/mülteci kütleleriyle birlikte dünyanın her yerinde kendini göstermektedir. Özellikle bu mülteciler/göçmenlerle onlara ev sahipliği yapanlar finansal anlamda en büyük zorluğu çekenler olmakta, gittikçe artan mülteci akınıyla birlikte özellikle son dönemde yaşanan Covid-19 pandemisi de uluslararası camiayı insanlık dramı bu durum karşısında bile mali anlamda daha temkinli davranmaya itmiştir. Mültecilerin ve ev sahibi ülke olarak Türkiye'nin taleplerinin karşılanması halinde sürecin sonunda mülteciler ülke ekonomisine ve gelişimine de katkı olarak değerlendirildiğinden "Geride hiç kimseyi bırakmamak" prensibi ve "Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" doğrultusunda mültecilerin olumlu katkılarını en üst düzeye çıkarabilmek amacıyla Türkiye gibi ev sahibi ülkeleri devamlı surette desteklenmesi gerekmektedir; ancak bu desteğin Batılı ülkelerce karşılandığı da pek söylenemez. Böylece Türkiye askeri tehditler ve güvenlik kaygıları dışında bu noktada ilk etapta üç önemli unsuru hedeflemiş görünmektedir; geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin, uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ve statü sahiplerinin korunmasına katkıda bulunmak; her ev için sağlık, eğitim, sosyal hizmetlerin yanı sıra belediye hizmetleri ve yerel çözümler, kapsayıcılık ve hizmetlere erişimin desteklenmesi; tarımsal faaliyetler ve işletme için QR kodları kullanarak uyum, el sanatlarını geliştirmek, kendine yeterlilik ve çözümleri teşvik etmek (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023; 18-19 ve <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/5912>).

Mülteci krizi ve ev sahibi² ülkenin insani ve ulusal güvenliği ele alınacak olursa hep söylendiği üzere iyi sınırlar iyi komşuluklar/dostluklar geliştirir. Bir ülkenin devlet olabilmesi için önce toprağa, sonra da nüfus, egemenlik ve hukuki kişiliğe sahip olması gerekir. Böyle olunca da güvenlik kavramı (Buzan, Waever ve Wilde, 1998; 3) nüfus olgusundan ortaya çıkar. Bu da "insan güvenliği" olarak bilinen ev sahibi ülke insanların her türlü güvenliğiyle ilgili bir sorundur (Alhelou, 2021). Böylece sınır güvenliği kavramı da ön plana çıkar ve bu sadece belli bir toprak parçasını korumak değil, aynı zamanda o ülke insanlarını da korumak anlamındadır. Bu noktada ortaya çıkabilecek suçların tamamına ise organize suç, ulus ötesi suçlar ve ulus ötesi terörizm de denmektedir ve göç veren devletlerde³ ülkeyi, içinde yaşayanları ve mülteci olarak gelenleri bu tehditlerden korumak son derece önemlidir. Suriyeli mültecilerin Avrupa ülkelerindeki durumlarıyla mukayese edildiğinde, aralarındaki kültürel, dinsel, sosyal benzerlikler ve değer manevi bağlar nedeniyle çoğunluğu alt sınıflardan oluşan Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye uyumu bir ölçüde daha kolay görünmektedir. Böyle bir benzerliği özellikle Türkiye'nin sınır hattında geçici koruma merkezleri açılan Hatay, Şanlı Urfa, Kahraman Maraş, Adıyaman gibi illerde rahatlıkla ve açıkça görmek mümkündür.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye'ye geldikleri şehirler ağırlıklı olarak Halep (%35.7), Idlib (%20.9), Rakka (%10.9), Lazkiye (%9.2), Hama (%7.5), Hasiçi (5.4), Deir ez-Zor (%3.9), Şam (%3.8), Homs (%1.7), Suveyde (%0.4), Daraa (0.3), Kuneytire (%0.1) ve Tartus (%0.1) olmuştur. Öte yandan

² Bu ifade mültecileri kabul eden ülke (host) anlamında kullanılmıştır.

³ Bu ifade göç veren ülke (failed state) anlamında kullanılmaktadır.

mültecilerin sınır kapılarından geçmeye başlamasıyla birlikte ağırlıklı olarak ekonomik, güvenlik, sosyal hayat ve dış politikayla ilgili çatışmalar, sorunlar, beklenmedik problemler de gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. O güne kadar güvenlik odaklı bir yaklaşıma sahip olan Türkiye, özellikle bölgedeki Suriye karışıklığından sonra moral odaklı bir yaklaşıma yönelmiştir. Bir bakıma “Yurtta sulh, cihanda sulh” prensibinden ayrılan Türkiye, bölgede güçlü bir ülke olarak, bölgesel arabulucu rolü üstlenerek Ortadoğu’ya açılan kapı olarak başlangıçta Ortadoğu’da farklı bir politika izliyormuş gibi görünmektedir. Mülteci krizi gibi insani sorunların çözümüne mekik diplomasisi ve etkin kriz yönetimiyle katkı sağlayan, Suriyeli mültecilerin koruyucusu olan (Alterman ve Barnett, 2013;5), ayrıca muhtemel bir rol model haline gelen (Sever, 2020;7) ve stratejik ve politik bir oyuncu olan (Donelli, 2018;6). Türkiye’de sokaktaki sıradan insanın görmezden geldiği bir eksik nokta bulunmaktadır. Mültecinin neden geldiğini anlamak, uluslararası korumaya ihtiyacı olup olmadığını görmek burada temel sorundur. Cevap “Evet” ise sorumluluk devletin ve kamuoyundur. Değilse, her ülkenin kendi göç politikaları vardır ve mülteciyi geri gönderir; ancak uluslararası korumanın ayrımcılığı çok incelikli ve önemli bir husustur. Öte yandan şehir hayatı, geçici koruma merkezlerinde yaşamaktan çok daha zor olmasına rağmen mültecilerin büyük bir kısmı aşağıdaki nedenlerden dolayı şehirlere taşınmayı seçmiştir (Türkay, 2019; 10);

- a) Mülteci sayısının koruma kamplarının kapasitesinden fazla artması
- b) Akrabaların sağladığı iş, ulaşım, kiralık ev gibi olanaklar, aile ilişkileri ile maddi güç
- c) Türkiye’de yasa dışı yollardan bulunan Suriyelilere yönelik kısıtlama ve ödenek verilmemesi

Halen ağırlıklı olarak İstanbul Tarla başı’nda yaşamakta olan Dom çingeneleri ise bu kategoriden biraz ayrılmaktadır. Suriyelilerin çoğunlukla ekonomik güçlerine bağlı olarak şehrin banliyölerinde ve gettolarında yaşamaya başlamasıyla “kentsel yerleşim bölgeleri” kavramı ortaya çıkmıştır (Savran ve Sat, 2019; 286). İstanbul şehrinin neredeyse merkezi sayılan Beyoğlu Tarla başı’nda da söz konusu Dom çingeneleri kendi kentsel yerleşim bölgesini yaratmış, şehrin kalbinde; ancak sosyal hayattan uzak bir komün hayatına başlamıştır. Türkiye’deki büyük şehirlerde yaşayan ve o şehrin kamusal alanlarını Türk halkıyla paylaşan Suriyelilerin insani güvenlik, temel ihtiyaçlardan uzaklık ve fiziksel özgürlük alanlarında doğrudan veya algısal birçok güvenlik tehdidiyle karşı karşıya kaldıkları anlaşılmaktadır. Aynı güvenlik tehditlerini yaşayanlar arasında Dom çingeneleri de vardır. Tüm bunlara ek olarak onurlu bir yaşam sürme hakkı da hem bu insanlar hem de şehrin yerel vatandaşları tarafından zaman zaman dile getirilen insani güvenlik konuları arasında yer almaktadır (Bachelard, 1964; 67). Böylece misafir ile ev sahibi arasında karşılıklı bir güvensizlik ve hoşnutsuzluk ortamı ortaya çıkmaktadır. Bugün özellikle İstanbul’da ortaya çıkan durum budur. AFAD’ın 2016 yılı kayıt bazlı verilerine göre geçici koruma merkezleri dışında İstanbul’da yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin nüfusu ise 393.135’tir (AFAD, 2016; 16). Bu sayı 14 Eylül 2023 itibarıyla 523.235 olmuştur.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin büyük çoğunluğu çadır ve konteynerlerden oluşan geçici koruma merkezlerinde yaşamayı ve kalmayı tercih etmemektedir (Erdoğan, 2014;19). Bu şehirlerin birçoğunun hâlihazırda çeşitli yapısal sorunlarla karşı karşıya olduğu göz önüne alındığında çok sayıda geçici koruma altındaki Suriyelinin gelişi yoksulluğun artmasına ve kamu hizmetlerine erişimde eğitim, sağlık hizmetleri, ulaşım, barınma, istihdam gibi pek çok soruna yol açmıştır. Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en önemli özelliklerinden biri de özellikle 2013 yılından itibaren “kent mültecilerine” dönüşmüş olmalarıdır (Topalakçı, 2019; 14). Bunlar arasındaki Tarla başı’nda yaşayan Dom çingeneleri herhangi bir statüye sahip olmadan düzensiz göçmen olarak bölgede bulduklarından devletin başta eğitim ve sağlık olmak üzere hiçbir altyapı hizmetinden faydalanmamaktadırlar. Bu durumda bütün risklerine ve öldürücü sonuçlarına rağmen merdiven altı sağlık merkezlerinde çözüm aranmaktadır. Öte yandan Türkler ve Suriyeliler arasında en önemli

benzerlikler dinsel, entelektüel ve kültürel, dilsel benzerlikler, gelenek ve göreneklerdeki benzerlikler, sanatsal, müzikal ve tiyatral benzerlikler ile etnik ilişkilerdir. Aslında güvenlik kaygıları nedeniyle gittikleri ülke ve o ülkenin vatandaşlarıyla etnik ve dini köken benzerlikleri gibi kültürel bağların ve benzerliklerin yüksek olması, o ülkenin vatandaşları ile mülteciler arasındaki uyumu kolaylaştırmakta ve iki toplum arasında daha az sorun yaşanmasına neden olmaktadır.

Kültürel yakınlık, kültür ve sosyal yaşam benzerlikleri başlangıçta toplumsal kabul için ilk günlerde Türkiye’de olduğu üzere önemli bir etken gibi görünse de ülkede mültecilerin kalış sürelerinin uzun sürmesi, mülteci sayısının artması, Türkiye’de toplumsal ve siyasal koşulların değişmesi karşılıklı algıların ve karşılıklı anlayışların değişimini ve dönüşümünü de olumsuz yönde tetiklemektedir. Günümüzün dijital teknolojisinde modern iletişim ve enformasyon medyası olarak adlandırılan Twitter, Facebook ve Instagram gibi sosyal medya mecralarının ortalama takipçileri için “yabancı” ya da “öteki” olarak nitelendirilen örneğin Tarlabası’nda Bülbül, Kocatepe, Kalyoncukulluk, Bostan, Çukur, Şehit Muhtar Mahallesi’nde yaşayan Dom çingeneleri konusunda ortaya koyduğu yabancı düşmanlığı (zenofobi) ve karşılıklı saygı ve acıma duygusuyla birlikte hoşgörü kültürünü de tahrip eden ve başta hukuk, insan hakları, kültür, eğitim ve siyaset olmak üzere pek çok farklı alanı da ilgilendiren ayrımcı ve dışlayıcı diliyle nefret söylemi (Garcia, Paz Rebello ve Deogracias, 2021; 118) bu insanlarla ev sahibi toplumun sağlıklı ortamlarda karşılaşmalarını engellemekte ve bu insanlar “Bize gelecekte pek çok sıkıntı yaratacak insanlardır. Suriyeliler hepimize yük. Suriyeliler kendi memleketlerini koruyamayan insanlardır. Ucuz iş gücü olarak görülen zavallılardır. Tamamen yardımlarla yaşayan dilencilerdir.” şeklinde empatiden antipatiye ve nefrete giden bir süreçte girilmektedir. 2023 Eylül itibarıyla 2.064 milyar aktif Facebook kullanıcısı olduğu, Facebook’un aylık 3.88 milyar aktif kullanıcısı bulunduğu, Instagram ve TikTok’la birlikte bunun 2 milyar 960 milyon aktif aylık kullanıcı olduğu, Temmuz 2023’de Instagram kullanıcı sayısının aktif olarak günlük 55 milyon 700 bin olduğu düşünülecek olursa bilginin ya da bilgi kirliliğinin (dezenformasyonun) ve kara propagandanın ne kadar hızlı, kolay, etkili ve sarsıcı yayıldığı da anlaşılabilir.

Öte yandan toplumsal kabulün sürdürülebilirliği için (Özütürk 2019; 59) dinamik ve çok incelikli bir göç yönetiminin kurulması ve toplumsal desteğin alınması hayati önem taşımaktadır. Mültecilerin Türkiye’de kalış sürelerinin artması muhtemelen Türk toplumunun ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik, siyasi ve güvenlik tutumlarını doğaldır ki doğrudan etkilemektedir. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin ilk gelmeye başladıkları dönemde Türkiye’nin geçicilik ve misafirperverlik üzerine inşa ettiği mülteci politikasını kalıcılığın kabulüne ve uyum politikalarına entegre edilmesinin, değişmesinin ve yeniden düzenlenmesinin önemi ortadadır. Böylece her iki toplum da karşı taraftan rahatsız olmaya başlamış, Türkiye’ye ilk mülteci akınının başlangıcındaki atmosferin aksine her iki taraf ve özellikle de Suriyelileri kapalı bir toplum olmaya yöneltmiştir. Bu süreçte Suriyelilerin ve özellikle Dom çingenelerinin yaşadıkları olumsuzluklar şu şekilde özetlenebilir (Shaherhawasli ve Güvençer, 2021; 8);

1- İyi dileklerle karşılama ve sempati; Mülteci akınının başladığı ilk dönemde Türkiye’ye gelen Suriyeliler, Suriye’de yaşadıkları mağduriyet nedeniyle özellikle TV haberleri ve yaratılan imaj sonrasında kendilerine sempati duyan ve empati yapan Türk halkından ve Türk yardım kuruluşlarından çok olumlu destek gördüler.

2- Doğrudan ve sözlü huzursuzluk/rahatsızlık: Türkiye’de Suriyelilerin sayısının beklenmedik şekilde artmasının ardından huzursuzluk ve rahatsızlık hissi direkt görülmeye ve hissedilmeye başlandı. İş ve emek rekabeti, kiralık mülklerdeki suni fiyat artışları, ucuz işgücü, sokaklardaki Suriyeli dilenciler, farklı dil, farklı yaşam biçimi, farklı kültürel bakış açıları, çok eşlilik, kadın ve çocuk istismarı, etnik köken bazı şehirlerdeki mezhepsel kutuplaşmalar, bazı Suriyelilerin karıştığı taciz olayları, yüksek

sesle konuşmak, rahatsız edici şekilde müzik çalmak gibi sosyal hayata yabancılaşma ya da parklarda ve sokaklarda yaşanan hijyen sorunları Türk halkını mültecilerden uzaklaştırmıştır (AFAD, 2014: 79)

3- Ayrımcılık ve ötekileştirme: Ayrımcılık önyargıyla bağlantılıdır. Ayrımcılığın kadın, engelli, çocuk, erkek, farklı kültür, farklı din, etnik köken, inanç, yaşam biçimi, giyim tarzı, renk, ırk gibi farklı biçimlerinden bahsetmek mümkündür. Kendi gettolarını, parklarıyla kendi mahallelerini, süpermarketleriyle kendi mahallelerini yaratan mültecilerin kapalı devre yaşam tarzı ülkedeki her iki toplumu da sosyal ve iş ihtiyaçları dışında birbirinden uzaklaştırmış ve birbirlerine karşı “öteki” haline getirmiştir. Bu da toplumsal temas hipotezine göre ev sahibi insanlarla göç eden Suriyeliler arasında çatışma ortamını kuvvetlendirmiş, çatışma ihtimalini yükseltmiştir (Hewstone ve Greenland; 2000; s. 140).

4- Doğrudan hedef gösterme: Fiziksel saldırıların ve özellikle Covid-19 korona virüs döneminin 2020 ve sonrasında ciddi bir artış göstermesiyle birlikte, çoğunluğu 18-30 yaş arası erkekler tarafından gerçekleştirilen fiziksel saldırıların sayısı da büyük ölçüde artmıştır. Benzer şekilde Suriyeli mültecilerin bir kısmı, giderek daha fazla parasal zorluklarla karşı karşıya kaldıklarından küçük, yerleşim merkezlerinden uzak, harabe, izbe ve mobilyasız, çoğunlukta altyapı (elektrik, su, doğalgaz) ve temel ihtiyaçlar (TV, buzdolabı, çamaşır makinesi, vb.) yoksun evlerde yaşamaktadırlar.

Türk toplumunun en azından ilk etapta Suriyeli mültecilere yönelik son derece yüksek bir “kabul” ve “dayanışma” gösterdiği açıktır. Bunlarla ilgili ciddi kaygıların olduğu da bu süreçte aynı derecede açık bir gerçektir. Burada altı çizildiği gibi “yüksek düzeyde ancak kırılgan destek”, bu endişe ve kaygılar nedeniyle ilk etapta “hoşgörüyü” dönüştürmüş, sonar da yerini kaygı, endişe, tepkiye bırakmıştır. 2011 yılında çözüldüğü düşünülen krizin mülteci sayısının artması, savaşın sonlanmaması gibi nedenlerle uzaması ve mülteci sayısının kısa sürede milyonları aşması nedeniyle ülkede Türk toplumunun kaygıları artarken dayanışma duygularının da zayıfladığı gözlemlenmiştir. Türkiye göçmenlerden oluşan kitlesel grupların uyum sürecini düzenlemeye çalışırken, ev sahibi halkın, yani Türk halkının rahatsızlığını kontrol altına almak da o derece zorlaşmıştır. Öte yandan Türkiye’de yaz aylarının gelmesiyle birlikte Suriyeliler deniz kenarlarında, otoparklarda, ormanlarda, rekreasyon alanlarında, sokaklarda vb. kamusal alanlarda daha fazla görünür olmuşlar ve bu durum sosyal medya üzerinden kışkırtılan bireyler üzerinden uyumu azaltan, hoşgörüyü ortadan kaldıran, çatışma ve kargaşa ortamını şiddetlendiren yapısıyla (Yazar, 2022;75) sıradan vatandaşlar için yeni bir rahatsızlık sebebi yaratmıştır (Türkay, 2019; 57). Türk insanı tarafından özellikle dile getirilen başlıca huzursuzluklar bu şekilde kitlesel insani hareketlenmelerde ortaya çıkan temel kaygılar; zorbalık ve taciz, şiddet, hırsızlık (Sert ve Turhan, 2019; 547), huzursuzluk ve gürültü, mülk işgali, evlilik ve aile düzeninin bozulması, maddi ve ekonomik zarar, işini kaybetme, suç oranlarının artması, kamu hizmetlerinin bozulması ve milli kimliğin yozlaşması (İrdem, Zengin, Gören ve Uzun, 2020;83) olarak adlandırılabilir.

Türk kamuoyunun Suriyelileri ilk kabulü ve sempatisi zamanla bazı tereddütler ve bazı hassasiyetlerle birlikte yavaş yavaş değişmeye başlamıştır. Eğitim, sağlık, belediye gibi kamu hizmetlerindeki yetersizlikler, iş kaybı gibi ekonomik kaygılar (geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere düşük ücret ödenmesi veya kendi pazarlarını açıp işletmeleri vb.), Suriyelilerin doldurması, özellikle İstanbul ve Kocaeli bölgesi gibi sanayinin gelişmiş olduğu kentlerde işgücüne olan talep, kira maliyeti, uygun/ucuz fiyatlı kiralık mülk bulmanın zorluğu (Zengin, 2012; 30), kişisel güvenlik, kamu düzeni, çeşitli ortamlarda yaşanan gerginlikler, toplumlararası gerilim gibi güvenlik kaygıları Türk toplumunu geçici korumakapsamındaki Suriyelilerden uzak tutan sebeplerdir (Tunca ve Karadağ, 2018; 56); ancak ucuz işgücünün maliyetleri düşürdüğü, vasıfsız işgücü ihtiyacını karşılayarak tam kapasitede üretimi artırdığı, yeni istihdam yaratarak yatırımcı/nitelikli personel

sayısına katkı sağladığı da iddia edilmektedir (Ekinci, 2022; 1102). Mültecilerin yerleştikleri kentlerde karşı karşıya kaldıkları insani güvenlik durumlarının yanı sıra, kentte mültecilerin varlığı kent sakinleri tarafından sıklıkla mülteciye kültürel mesafe, demografik kaygıların ortaya çıkması, iş kaybı olarak dile getirilmektedir. Ayrıca gelir kaybı, ekonomik kaygılar, mültecilerin içinde bulunduğu toplumda meydana gelen bazı hastalıkların sebebi de hep mülteciler olarak gösterilmektedir. Mülteciler çeşitli suçların artmasının ve mültecilere yönelik genel bir güvensizliğin nedeni olarak bir risk faktörü ve/veya güvenlik tehdidi olarak da algılanmaktadır (Coşkun ve Kılınç, 2019;17).

Türk insanında Suriyeli mültecilere yönelik değişmeye başlayan olumlu hava, sempati yerine ortaya çıkan gergin ve tepkisel davranışların temelinde özellikle 2018 sonrasında ortaya çıkan ekonomik kriz ve bunun yarattığı işsizlik,, “Ne iş olsa yaparım. Ne ücret verirseniz kabulümdür.” diyen çaresiz bir anlayış, bu mültecilerin her türlü vergiden muaf oldukları, kendilerine Türk vatandaşlığı verildiği, sınavlardan muaf olarak üniversitelere ya da devlet memurluklarına kabul edildikleri, ayrıca elektrik, su ve doğal gaz için devlete ödeme yapmadıkları yönündeki yaygın anlayış, böylece savaştan etkilenmiş insanların ekonomik olarak etkiledikleri Türk insanına yönelik olumsuz etkileri (Özütürk, 2019; 76) bulunmaktadır. İlk Suriyeli göç hareketinden bu yana 12 yıl geçmesine rağmen önyargıların yarattığı tepkisel ortam ise iki toplumun sosyal ve kamusal hayatta tam anlamıyla gerçekleşmemesi nedeniyle geçerliliğini sürdürmektedir (Akalin, 2018;2 ve Demirdağ, 2018; 22 ve Ersaydı, 2012;137). Avrupa Birliği’nden çıkmış Büyük Britanya yanında pek çok ülke de ağır enflasyon, işsizlik, resesyon ve bazı sektörlerde durma noktasına gelen sanayi faaliyetleriyle mücadele etmektedir ve bu durum gelişmekte olan ülkelerde sosyal adaletsizlikler, gelir dağılımındaki dengesizlikler gibi sebeplerle daha da büyürken (Vertovec, 2023; 22-23) ucuz iş gücü, sigortasız ve güvencesiz vasıfsız mülteci çalıştırma meselesi gündemdeki yerini korumaktadır. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik ilk etapta uzun vadeli stratejiler geliştirilmemesi, haklarının ne olduğu konusunda yaşanan sıkıntılar, statülerinin uluslararası mülteci hukukunda benzeri olmayan bir şekilde “misafir/guest” veya “neighbor/komşu” olarak belirlenmesi, “immigrant/göçmen” ya da “refugee/mülteci” olarak isimlendirilmemesi, “geçici korunma altındaki misafirler/guests under temporary protection” olarak belirtilmesi de sıkıntı yaratmıştır (Akbulut, 2021; 27). Bazı Suriyelilere Türk vatandaşlığının verilmesi, ayrıca geçici koruma merkezlerinde barındırılan bazı Suriyelilere verilen seyahat özgürlüğü de “tehlikeli Suriyeli” imajının yaratılmasına neden olmuştur. 2019 yerel seçimleri sonrasında el değiştiren bazı belediye başkanlıklarıyla ilgili olarak Suriyelilere verilen sözlerin tutulması ya da ortaya çıkan sonucun kabahatinin Suriyelilerin omuzlarına yüklenmesi de başka bir sıkıntı yaratmıştır. Okullarda ve özellikle de hastanelerde ortaya çıkan kalabalık ve izdihamın sebebinin de Suriyeliler olduğu düşüncesi başka bir sıkıntı kaynağı olmuştur (Balçılar, 2016; 51).

4. Nefret söylemi, prekarizasyon, suriyeli mülteciler ve dom çingeneleri

Suriyelilerin Türkiye’ye gelişinin ardından özellikle İstanbul gibi sanayi ve istihdam fırsatlarının çok daha yüksek olduğu merkezlerde yeni bir kavram daha sık duyulur hale gelmiştir. “Güvencesiz” anlamına gelen “peracious” kelimesi kısaca güvenden yoksun, istikrarsız, güvencesiz, belirsiz ve riskli anlamına gelir. Prekarya olmak, herhangi bir mesleki gelişim duygusundan yoksun, performans odaklı yaşam tarzlarına bağlı olmak demektir. Böylece ilk kez 1980’li yıllarda Fransız sosyologlar tarafından geçici ve mevsimlik işçileri tanımlamak için kullanılan prekarya kavramı, daha sonra ekonomik, sosyal ve felsefi bir tartışma zemini haline gelmiştir (Standing, 2022;13). Öte yandan işini kaybeden bütün Türk vatandaşları işlerini kaybetmelerinin tek nedeni olarak neredeyse geçici koruma kapsamındaki Suriyelileri görmektedir (Orsam, Ocak 2015; 26). Çünkü prekarya orta sınıf bile değildir ve orta sınıfın sahip olduğu öngörülebilir kalıcı maaş, statü ve çeşitli haklara da sahip değildir

(Standing, 2022; 20). Klasik anlamda güvenceli çalışan kişi uzun vadeli, istikrarlı, güvenceli, sendikalı, toplu sözleşmeli ve sabit zamanlı çalışırken prekarya bunların hiçbirine sahip değildir (Demir ve Güner, 2021; 1912) ve bugün özellikle merdiven altı atölyelerde, tarımsal alanlarda ve hayatın pek çok alanında bu Suriyeli insanlar prekarya kimliğiyle hayata tutunmaya çalışmaktadırlar. Bu insanlar çoğunlukla 8 saatten fazla çalışmakta ve düşük ücret almaktadır. Stabil bir durumları, maddi, güvenceleri ya da maaşları da yoktur. İstanbul'a ve Tarlabası'na gelme sebepleri de genellikle metruk binalara yönelik ucuz kiralar ve nispeten iş bulma şanslarının yüksek olmasıdır. Öte yandan geleneksel işçi sınıfı ve orta sınıfın kazanılmış haklarına rağmen prekaryanın emeklerinin karşılığında maddi hakkı yoktur. Güvencesiz, geçici, parçalanmış ve toplumsal olarak dışlanmış prekarya bugün ağırlıklı olarak çocuk işçiler, düzensiz ve kaçak işçiler, yaşlılar için kullanılsa da bugün tam karşılığı neredeyse geçici koruma altındaki Suriyeliler olmuştur. Özellikle Dolapdere-Tarlabası hattında ve genellikle merdiven altı olarak ifade edilen atölyelerde sigortasız ucuz işçi olarak istihdam edilen, güvenceleri olmayan ve çok düşük ücretlerle çalıştırılan Dom çingeneleri bu gruptadır.

Dom çingenelerini Türkiye'ye sığınmış diğer Suriyelilerden ayıran en önemli özellik geçici koruma merkezlerinde kalmayı tercih etmemeleri, Gazi Antep, Şanlı Urfa ve Hatay gibi bazı sınır şehirlerinde toplumsal hayattan uzak kendi yerleşim merkezlerini kurmaya çalışmaları, İstanbul'a gelen Dom çingenelerinin ise homojenlikten uzak özellikleriyle İstanbul Tarlabası'na yerleşmeleri ve resmihakamlarla mümkün olan en alt seviyede iletişime geçmiş olmalarıdır. Bu görüntüleri klasik anlamda bütün çingeneler için de geçerli olan bir tür "sanal gerçeklik" hali gibidir. Okula gönderilmeyen çocuklar, doğum sonrası kaydı tutulmayan bebekler, sigortasız ve güvencesiz çalıştıkları için resmi devlet kayıtlarında olmayan isimler, yerel yönetimlerin genellikle su, elektrik ve doğalgaz gibi ihtiyaçları karşılamadığı harabe evlerde yaşanan hayatlar nedeniyle yerel yönetimlerden de uzak hayatlar bu insanların tipik özellikleridir.

Bu süreçte Tarlabası'ndaki Dom çingeneleri sadece barınmak için ev ya da araba almakla ilgili borçlar değil, hayatlarını idame ettirebilmek ve evlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için de sürekli artan ve devamlı katlanan borçlarla yaşamak zorunda kalmaktadır. Bu bağlamda büyük şehirlere göç eden ve gettolarla kapalı bir hayat sürdüren bu insanlar kendi çevreleriyle bu anlamda sıkı bir iletişim halindeyken dışarıya da bir o kadar kendilerini kapatmaktadırlar. Bugün İstanbul Tarlabası'nda yaşayan Domların hiçbirisi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değildir. Çok daha düşük ücretlerle vasıfsız iş gücü olarak ekonomik hayatın rekabet şartlarını aşağıya çeken ve vasıflı Türk işçilerinin de doğaldır ki tepkisini çeken bu durum sınırların gerilmesine de neden olmaktadır. Vasıfsız olmaları nedeniyle Dom çingenelerinin İstanbul Tarlabası'nda ya da civardaki sanayi bölgelerinde resmi bir iş bulmaları da söz konusu değildir. Konargöçer bir hayattan Tarlabası'na gelmelerinin ardından yerleşik bir hayata zorunlu olarak geçen Domlar bunun yarattığı sosyal sorumluluk ve zorunluluklar da başa çıkmaya çalışmaktadır; ancak toplumun genel anlamda çingenelere bakış açısı, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik genellikle olumsuz hava ve sosyal medyanın körüklediği nefret söylemi ve yabancı düşmanlığı (zenofobi) ise bir kişi ya da gruba yönelik olması, bireyin ya da bağlı olduğu grubun özelliklerinin olumsuz olarak nitelendirilmesi ve söz konusu grubun kamuoyunda pek de olumlu görülmemesi nedeniyle (Demirbaş, 2017; 2697) Dom çingenelerini fazlasıyla etkilemektedir. Tarlabası'nda yaşayan çingeneler de bundan fazlasıyla etkilenmektedir. Her ne kadar yerel yönetimlerin bölgeye yönelik "kayıtsızlığı" ve şehrin keşmekeşliği içerisinde yaratılan atmosfer Dom çingenelerinin görünmezliğinin artmasına neden olsa da devlet güvencesi olmadan, bazılarınca "öteki" olarak değerlendirildikleri, potansiyel suçlu olarak görüldükleri, toplumsal hayatın dışına itilmiş kişiler olarak nitelendirilmeleri onların hayatını fazlasıyla etkilemektedir.

Genellikle geleneksel medya araçları tarafından gündem yapılan bazı konular ya da haber başlıkları üzerinden üretilen ve bilgi kirliliğine neden olan sosyal medyadaki pek çok program, haber, klip vb.

yanında takipçi, okuyucu, dinleyici yorumları da son derece etkilidir ve takipçilerin bu sayfalar vasıtasıyla yürüttükleri etkileşim ve iletişim de haber kaynağı kadar etkili ve zararlı olmaktadır. Her ne kadar sosyal medya kuruluşları bunlarla ilgili olarak bazı önleyici tedbirler almış olsalar da bunların çok etkili olduğu söylenemez. Bireysel hakların güvence altına alındığı, toplumsal barış ve huzurun gerçekleşmesinde önemli bir eğitim enstrümanı olarak değerlendirilmesi gereken internet yayınlarında sosyal medya üzerinden yürütülen aşağılayıcı, değersizleştirici, düşmanlaştırıcı, şiddet ve baskıya maruz bırakan, ayrıca dışlayıcı ve ötekileştirici yayınlar ev sahibi vatandaşların da bu insanlardan kaçınılmaz olarak uzak durmasına neden olmaktadır. Türkiye'deki geçicikorumu kapsamındaki Suriyeli nüfusunun büyük çoğunluğu genç ve eğitimsiz kişilerden oluşmaktadır. Bu mülteciler iş bulabilirlerse güvencesiz olarak düşük ücretlerle çalışmakta ve yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bugün Türkiye'de kesin sayı bilinmemekle birlikte pek çok 15 yaş altı Suriyeli çocuğun farklı alanlarda işgücü piyasasına dâhil edildiği bilinmektedir. Bu çocuk işçileri özellikle merdiven altı olarak adlandırılan küçük sanayi işletmelerinde, çeşitli tekstil atölyelerinde ve küçük/büyük ölçekli sanayi sitelerinde görmek mümkündür. Suriyeli ailelerin Türkiye'nin farklı kentlerine dağılmış olması ve çok sayıda çocuk sahibi olmaları, kentlerde çocuk işçiliği sorununu artırmakta ve çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Ebrem, 2020;85).

Çocuk işçiliğinin kullanılması ve sömürülmesi Türkiye'de yeni bir olgu olmasa da bu sömürü ve ucuz işgücü özellikle Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesinden sonra katlanarak artmıştır. Türkiye'de çocuk işçiliği ağırlıklı olarak pamuk, fındık, narenciye, yer fıstığı ve bakliyat alanlarında, mevsimlik tarım işçisi olarak tarımda, mobilya, tuğla, ayakkabı, deri giyim, tekstil, madencilik ve otomotiv sanayi başta olmak üzere sanayide görülmektedir. Bu çocuklar sokaklarda mendil ve çiçek satmak, araba yıkamak, geri dönüşüm malzemeleri toplamak, dilenmek, zorla dilendirilmek, özellikle küçük esnaf lokantalarında çalışmak ve belki de en kötüsü terör örgütleri ve silahlı mafya örgütleri tarafından kaçırılarak zorla çalıştırılmak suretiyle ve maalesef seks işçisi (Ördek, 2017;57) olarak kullanılmaktadır (Dedeoğlu, Bayraktar ve Çetinkaya, 2019; 2590). Kozmopolit yapısı ve nüfus yoğunluğuyla İstanbul bu konuda merdiven altı ve güvencesiz çalıştırma, eğitim ve sosyal hizmetlerden istifade edememe, dışlanma korkusu, sosyal izolasyon, çaresizlik, tükenmişlik ve değersizleştirme gibi pek çok olumsuz öğeyi barındırmaktadır. Böylece prekarizasyonun yarattığı yoksulluk, yoksunluğun, güvensiz yaşamın, sömürünün, dışlanmanın ve derin mağduriyetin ete kemiğe bürünmüş hali olarak ortaya çıkmaktadır. Dayanışma ağları zayıflayan ve izole edilen bireyler olarak Suriyeliler (Ezgin, 2022;214), güvencesizleşmede kaçınılmaz olan ucuz emeğin ve güvencesiz çalışmanın omurgası olarak görülmektedir (Adar, 2018; 20-25).

5. Türkiye'deki dom çingeneleri

Ülkelerini bırakmak zorunda kalan 4.000.000'dan fazla Suriyeli mülteci doğal olarak bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de medyanın ilgisini çekmiştir. "Kaçakçılar, yoksul kadınlar ve çocuklar" (Akalin; 2018; 62) gibi birçok potansiyel haberin yer aldığı medyanın böylesine sıcak bir konuyla ilgilenmemesi ise söz konusu değildir (Akalin; 2018; 62). Örneğin "Yetim, dilenciler, evsizler" gibi başlıklar altında Hürriyet gazetesi bir sayısında "Suriyelilerin %10'u kamplarda, % 90'ı sokakta" başlığını atmıştır (Hürriyet, 20 Haziran 2016). Böylece medyanın dışlayıcı açıklamaları ve söylemleri de olumsuz yaklaşımların bir diğer kaynağını teşkil etmiştir. Dolayısıyla haberlerin çoğunluğu mağdur odaklı olumsuz haberler ya da neredeyse her gün olumsuz rahatsızlıkların kaynağı olarak kamuoyunun karşısına çıkmıştır (Göker ve Keskin; 2015; 231). Mülteciler ise milliyetleri bağlamında değerlendirildiğinde geldikleri ülkede çeşitli nedenlerle huzur bulamayan, can, mal ve namus derdine düşen, hayatları risk altında olan mağdur kişilerdir. Bu bakımdan mültecilik hem çıkış noktası (failed

state) hem de varış ülkesi (host state) açısından ikili bir mesele ve gerilimle yoğrulmuş toplumsal bir sorundur (Göker ve Keskin; 2015; 231). Aynı minvalde olmak üzere Suriyeli mültecilere yönelik kamu hizmetlerinin başında gelen sağlık politikalarının yapılandırılması, etkin uygulanması ve mevcut durumun tespiti/işletilmesine ilişkin bilgilerin doğru ve zamanında kamuoyuyla paylaşılması büyük önem taşımaktadır. Bu durum öncelikle geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaşadığı, onların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını tehdit eden, zorlu yaşam koşullarıyla karşı karşıya kalan bir durum; ancak yetkili kurumların ülke halklarının günlük yaşamlarında belirsizlik, aksama, tedirginlik veya bilgi kirliliği yaratmaması/yaymaması için bir zorunluluktur. Sağlıklı bir bilgi akışı sağlanamadığında Suriyeli mültecilerin kendi iletişim ağları üzerinden medyada “sağlıksız” haberlerini yaymaları kaçınılmazdır (Tılıç ve Bal; 2020; 37).

Özellikle 2017 yılından sonra bazı medya organları, sosyal medyada sınır dışı etme hashtag'inin yanı sıra Suriyeliler konusunu da kışkırtıcı yayınlara başlamış, parklarda, deniz kenarlarında yaşanan olumsuz davranışlar gibi abartılı sahneler, rahatsız edici fotoğraflarla kamuoyuna sunulmuştur (Akalin, 2018; 19). Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere yönelik olumsuz algının ortadan kaldırılması için medyada Suriyeli ailelerin hikâyelerini anlatan haber ve belgesellerin yayımlanması, çeşitli kamu spotları aracılığıyla Suriyeli ailelere yönelik olumsuz yaklaşımın ortadan kaldırılması toplumsal uyum açısından uygun olacaktır. Kavram kargaşalarını engellemek, bilgi kirliliğini önlemek ve sağlıklı bilgi akışını temin etmek amacıyla medya ortamlarında göç olgusuna insani bir çerçevede yaklaşılmalı, göçün insani boyutuna yer verilmeli ve ülkelerinden başka yerlere göç etmek zorunda kalan insanların karşılaştığı zorluklara değinilmelidir. Bu anlamda Türkiye'nin bölgede kendi güvenliğini sağlamaya yönelik girişimlerine odaklanmak, sınır güvenliği ve insan güvenliği de medyanın üstlenmesi gereken sorumluluklar arasında olmalıdır (İrdem, Zengin, Gören ve Uzun, 2020; 83). Bu bağlamda medyanın uzaktan haber yapması engellenmeli, sahadan daha güvenilir bilgi ve veri paylaşımına izin verilmelidir. Söz konusu prosedürler azaltılmalı, medyanın faaliyet alanı genişletilmeli ve yerel medya mensuplarının çatışma bölgelerinde çalışmalarının önündeki engeller kaldırılmalıdır (İrdem, Zengin, Gören ve Uzun, 2020; 84). Suriye'den kaçarak Türkiye'ye sığınan mülteciler arasında ilginç bir grup ise Suriye ve Ürdün'de de azınlık olarak değerlendirilen Dom çingeneleridir. Çok küçük bir uzman, akademisyen ya da araştırmacı grup tarafından ilgi gösterilip haklarında çalışmalar yapılan bu mültecilerin can, mal ve namus derdine düştüklerinde geldikleri Ürdün haricinde ikinci ülke ise Türkiye olmuştur. Bu fakir ve ekonomik olarak devamlı maddi sıkıntı yaşayan mülteciler diğer bütün çingene grupları gibi şehirlerde yaşamak yerine genellikle şehirlerin varoşlarında ya da terk edilmiş, yıkılıp harabeye dönmüş binalarda, altyapısı bulunmayan izbe ve metruk yerlerde yaşamayı tercih ederken şehirlere gelenlerse genellikle terk edilmiş metruk yerlerde kalabalık aileler olarak yaşamayı tercih ederler. Klasik anlamda sokaklarda mülteci olarak pek fark edilmeyen bu fakir insanlar özellikle Ortadoğu coğrafyasında “Bari Murra” ve Hindistan'da Sanskritçe "Dom" olarak adlandırılırken ayrıca "Roman", "gypsy", "gypsy", “çingene”, cingane” (Keser, 2018;340) gibi adlarla da anılırlar.

Örneğin Kıbrıs'ta da bugün bu insanlar genellikle “cingane”, “gacı”, “gurbet”, “cigani”, “ole”, “gori”, “fella”, “fello”, gullufi, “çilinciri” gibi isimlerle bilinmektedirler (Keser, 2018;340) ve bütün bu ifadeler genellikle bir aşağılamayı ifade eder. Ortadoğu coğrafyasında ve Türkiye'de tanınan ve bilinen bazı müzisyenler dışında sosyal hayata pek karışmayan, genellikle sosyal hayatın dışına itilen ve önyargularla yaklaşılın Dom çingeneleri ev sahibi toplumla iletişimi azaltan kültürel farklılıkları, yaşam tarzları, hayata bakış açıları ve kendilerine has özellikleri nedeniyle genel kurallara uyma konusunda da sorun yaşayan insanlardır ve genellikle başına buyruk yaşamaktan hoşlanırlar. Genellikle şehirlerin etrafında ve şehir merkezinden uzakta yaşamayı tercih eden Domlar zaman zaman konargöçer bir hayat yaşamaları nedeniyle “Yörük” olarak da değerlendirilirler (Suliman ve

Açıkgöz, 2022;277). Çadırları ve at arabaları hem çalışma mekânları, hem seyahat araçları durumundadır ve genellikle hayatlarını da kâğıt toplayıcılığı, “ihtiyaç temelli bir geçinme stratejisi” (Fırat, 2022; 1469) olarak gıda, giyim ve ev eşyası toplayıcılığı, hurdacılık, dilencilik ya da kamuoyundaki genel kaniya paralel olarak (Sert ve Turhan, 2019; 557) Tarlabası’ndakiler gibi müzisyenlik yaparak kazanırlar. Yabancı düşmanlığı (zenofobi) ve sosyal medyanın ötekileştirici (Aldamen, 2023; 4-5) nefret söylemi bağlamında pasifleştirilen, sinikleştirilen ve sessizleştirilen Dom çingeneleri sosyal hayatın katılımcı ruhuna aykırı ve toplumsal bütünlüğe zarar veren bu durum karşısında iyice içlerine kapanmaktadır.

İstanbul Tarlabası’nda yaşayan Domların dışında bugün Suriye’den kaçan büyük bir Dom mülteci grubu da Ürdün’de yerleşmiş durumdadır. Bu bölgede “Barri Murra” olarak adlandırılan bu mülteciler de diğerleri gibi hayatın zorluklarına karşı bir yaşam mücadelesi vermektedir. Bu mültecilerin karşılaştıkları en büyük zorluk da Ortadoğu’daki çatışma ortamının yarattığı kaos yanında devamlı yaşadıkları kendilerine yönelik önyargılı yaklaşımlardır. Bunda şüphesiz medyanın ve özellikle son dönemde sosyal medyanın ortaya attığı ve tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışı vurumu olarak da adlandırılabilir olan ve nefret suçunun tetikleyicisi olan nefret söylemi (Demirbaş, 2017;2695) ve yabancı düşmanlığı (zenofobi) ön plandadır. Konargöçer hayatları dışında genellikle bakla ve kahve fahıyla ilgili falcılık, kâhinlik, sepetçilik, çalgıcılık ve kriminal suçlarla anılan ve bölgede başboş ve zararlı insanlar olarak değerlendirilen, etnik kimlik yanında “öteki” olarak adlandırılan bu ayrımcılıktan beslenen nefret söylemi karşısında Dom çingeneleri bu nedenle istihdam ve iş bulma konusunda çok büyük engellerle karşılaşmaktadırlar. Bu durum Türkiye ve Ürdün için de aynıdır. Durum böyle olunca da Domların herhangi bir düzenli işte çalışmaları ve düzenli bir gelir elde edebilmeleri neredeyse imkânsız gibidir. 7-10. Yüzyılda Güney Asya’dan geldikleri düşünülen (Tarlan ve Foggo, 2019;15) Domlar kamuoyu tarafından olumsuz bir azınlık grup olarak değerlendirildikleri için okula gitmiş ve eğitimini devam ettirmiş bir Dom üyesi parmakla gösterilecek kadar azdır ve bu işsizlikle de doğru orantılıdır. Suriye’de iç savaşla birlikte karmaşa ve kaos ortamının iyice şiddetlenmesiyle Domlar da yaşadıkları ülkeyi terk ederek Ürdün ve Türkiye’ye yönelirler. Şehir merkezlerine gelmeyen, yerel halkla karşılaşmak istemeyen Dom çingeneleri aynı hareket tarzını İstanbul Tarlabası’nda da sergilemektedir.

Bu insanların özellikle medyada ve son dönemde sosyal medyada korku ve endişe yaratan nefret söylemine ve olumsuz bakış açısına yönelik olarak “çingene”, “Dom”, “dilenci” gibi farklı ve olumsuz isimlerle nitelendirilmesi hayatlarını daha da kötüleştirirken toplumsal hayatın dışına itmekte ve onları daha da marjinal bir grup haline getirmektedir. İlginç olan nokta ise Ürdün’de diğer mültecilere verilen ülkede kalma hakkı, vatandaşlık hakkı, serbestçe sınırlardan geçme hakkı, eğitim ve iş bulma hakkı gibi bazı hakların Domlara verilmemesi, görmezden gelinmesi ya da bürokratik engellemelerle bunların durdurulmasıdır. Sosyal medyada Domların bazen “Suriyeli mülteciler”, bazen de “çingeneler” olarak adlandırılması istihdam kaybı, işsizlik, su sıkıntısı, enflasyon, kira artışı, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma ve kişisel güvenlik bağlamında tepkili Ürdünlülerin bu insanlara daha da çok olumsuz yaklaşmasına neden olur. Domların hem mülteci ve hem de çingene olması ise başlı başına bir sorun yaratır. Suriye krizi sonrasında Türkiye’ye gelen Domlardan bir kısmı halen Hatay, Kilis, Osmaniye, Adana, Mersin, Kahraman Maraş, Şanlı Urfa, Adıyaman, Mardin, Batman, Diyarbakır, İzmir, Kayseri ve Gazi Antep’te yaşamaktadır. Kesin sayı bilinmemekle birlikte Türkiye’de yaklaşık 50.000 Suriyeli Dom bulunmaktadır ve bunların bir kısmı da İstanbul Tarlabası’ndadır (Ergün, Tosun ve Powers, 2018;6-7).

Edebiyatçı Gönül Kıvılcım’ın bir mahalleden çok bir sürgün kasabasına benzettiği Tarlabası, İstanbul’da Levantenlerin ve gayrimüslimlerin yaşadıkları bir mahalleyken cumhuriyetin ilanıyla birlikte elçiliklerin başkent Ankara’ya taşınması, İkinci Dünya Savaşı sürecinde Varlık Vergisi

uygulaması, ardından 6/7 Eylül 1955 olayları (Keser, 2012; 185) ve son olarak da Kıbrıs'ta 21 Aralık tarihinde başlayan ve Kıbrıs tarihine Kanlı Noel (Keser, 2019; 179) olarak geçen dönemin ardından bölgede yaşayanların buradan ayrılmaya başlamasıyla kaderine terk edilen bir mahalle olur. Bölgenin mimarisi hemen yakınlardaki Cadde-i Kebir (İstiklal) Caddesi'ndeki konutlarla neredeyse bire bir aynıdır. İstanbul'un Beyoğlu ilçesine bağlı olan Tarlabası bölgesi uzun bir zamandır her anlamda büyük bir değişim geçiren bir yerleşim merkezi olarak bilinmektedir. Tarlabası 1960 sürecinin ardından bütün ülkeyi saran gecekondulaşmayla birlikte bölgeye gelenlerin işgal ettikleri metruk binalarla da anılır. Özellikle fırsatçı işgalciler ya da evlerini tahliye eden ev sahiplerince satış için kendilerine vekâlet verilen bazı hukukçuların daha önce geniş ailelerin ikamet ettiği apartman dairelerini bölerek tek odalı bekâr evleri haline getirmesiyle birlikte Anadolu'dan çalışmaya gelen ve şehrin yeni ucuz iş gücünü oluşturan bekâr erkeklerle başlayan süreç bölgenin nüfusuyla birlikte demografik yapısı ve kültürel altyapısını tamamen değiştirir.

1980 yılında dönemin İstanbul Belediyesi tarafından Tarlabası Caddesi'nde bulunan yaklaşık 368 yapının yıkılarak bugünkü Tarlabası Bulvarı'nın inşa edilmesiyle birlikte tahrip edilen kent dokusu ve bölgenin mimari özelliklerini taşıyan tescilli binaların yıkılmasıyla mahalle tamamen şehirden koparak içine kapanmış bir getto haline dönüşür. Bu süreçte açılan 36 metre genişliğindeki yolla birlikte 168'i kültürel varlık olarak tescilli bina da dâhil toplam 368 yapı da yıkılır (Kepenek, 2021;162). Şehir merkezine yakınlığı yanında işgal edilebilecek muhtemel binaların bulunması ve genellikle alt gelir gruplarına hitap etmesi nedeniyle tercih edilen bu çok kültürlü bölge son yıllarda çeşitli ülkelerden mülteci, göçmen ya da mültecinin barınma merkezi ya da Avrupa'ya geçiş için bekleme noktası haline gelmiştir. Bu bölge 5366 Sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" çerçevesinde kapsamında 2006 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Yenileme Alanı olarak ilan edilmiş ve proje Beyoğlu Belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliğinde yürürlüğe girmiştir. Bölge bugün itibarıyla çingenelerin, Afrikalı ve ağırlıklı olarak Nijeryalı göçmenlerin/mültecilerin, Özbeklerin, Afganların ve özellikle fuhuş piyasasının içinde olan çeşitli grupların mekân olarak kullandıkları şehrin merkezinde her türlü altyapıdan yoksun izbe ve metruk binalarıyla şehrin keşmekeşinden istifade etmek isteyenlerin yaşadığı bir yerleşim biridir. Bu araştırmanın temelini oluşturan Dom mültecileri de İstanbul'da ağırlıklı olarak 6/7 Eylül 1955 ve 1963 Kıbrıs olaylarının ardından Rumların ve Yunanların terk ettikleri ve gittikçe daha da harabe halini alan ve metruklaşan İstanbul'un Beyoğlu semtinde Tarlabası olarak bilinen mahalledeki apartmanlarda yaşamayı tercih etmişlerdir.

6. Tarlabası'nda dom çingeneleri

Suriye'den kaçtıktan sonra İstanbul'a gelen ve Tarlabası'na yerleşen Dom çingenelerinin bölgeye gelme ve burada yerleşme sebepleri de bölgenin terk edilmiş ya da başkalarınca sahiplenilmiş yapılarla dolu olmasıdır. Ucuz iş gücü kaynağı olmaları sebebiyle ekonomik sıkıntı da yaşayan çingeneler çok düşük kiralarla buldukları bu terk edilmiş evlerde yaşamayı tercih ederken daha önceden bölgeye gelip yerleşmiş olan farklı etnik köken ve uluslardan insanların arasında kaynayıp kaybolmayı da göz önünde tutmaktadırlar. Türkiye'yi geçiş noktası olarak düşünen ve İstanbul üzerinden çeşitli Avrupa ülkelerine gitmeyi hedefleyen oturma izni/vize almış çeşitli üçüncü dünya ülkesi vatandaşları yanında çeşitli şekillerde ve kaçak olarak bölgeye gelmiş olanlar da bu bölgede kalmaktadır. Tarlabası cami, sinagog, kilise ve havraları yanında çeşitli etnik kökenden insanlarıyla ve homojenlikten uzak bu yapısıyla sosyal, ekonomik ve kültürel çeşitliliği bir arada yaşamakta, belediye altyapı hizmetlerinin ikinci planda kalması sebebiyle her türlü sorunla başbaşa kalmaktadır. Esasında bu karmakarışık etnik yapısıyla Tarlabası kalabalığının içinde yalnızlığın yaşandığı bir tezatlar bölgesi

olarak da adlandırılabilir. Dom çingeneleri şu anda bölgedeki en kalabalık sığınmacı/mülteci grubu olarak da bilinmektedir. Bu noktadan değerlendirildiğinde Türkiye'nin en büyük şehrinde ve inanılmaz bir hızla akıp giden hayatın içinde bazen mülteci/çingene karmaşasıyla farkına bile varılmıyormuş hissi veren bu insanlar Türkiye'deki Suriyeliler arasında en farklı grubu da oluştururlar. Bölgedeki yerel yönetimlerin ve bazı devlet yetkililerinin bu bölgeye yönelik mekânsal kayıtsızlığı (doğalgaz, su, elektrik vb.) yanında bölgedeki yeme-içme ve konaklama tesislerinin yoğunluğu ve özellikle merdiven altı atölyelerin varlığı da Domların görünmezliğini arttırmaktadır. İlginç bir nokta ise kriminal konularla ilgilidir ve mültecilerin büyük bir çoğunluğunda Suriyelilerin mağdur olduğu herhangi bir durumda polis ya da hukuk çevreleri bu konuda ağırdan almayı, geçiştirmeyi ya da göz ardı etmeyi tercih ederken merkezinde Suriyelilerin olduğu tersi bir durumda ise görevlerini en mükemmel şekilde yapmak suretiyle kişiye en ağır cezanın verilmesini sağlamak gibi bir yol izlemektedirler. Örneğin kısaca "Suriyeli" olarak tanımlanan bu insanlar "kavgacı, kirli ve ahlaksız" (Akbulut, 2021; 28), "tembel, sırtımızda yük ve dilenci" (Turgut, Ekitli ve Çam, 2020; 50), "vatanını savunmayan nankörler, toprağına ihanet edenler, vatanını ihanet ve kalleşlikle satan insanlar" (Güleryüz, 2021; 78 ve 86) olarak nitelendirilmektedir. Bugün bireyin düşüncelerini fazlasıyla etkileme gücüne sahip sosyal medyada özellikle Domlara karşı yürütülen ve önyargıyla beslenen yaklaşım bu gruba maddi ve manevi zarar verirken esasında birey üzerinden bütün grup üyelerine gözdağı vermek amaçlanmaktadır ve genellikle ön plana çıkartılansa yaşam biçimleri ya da kültürel altyapıları/geçmişleri değil bu insanların rahatsız edici davranışları olmaktadır. Genellikle hurda ve kâğıt toplayıcılığı yapan, Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde müzik yapmaya çalışan "İstanbul'un ötekileri" ya da "Tarlabası'nda en alttakiler" olarak da adlandırılan Domlar bu bağlamda çok sık farklı tacizler ve nefret söylemine bağlı tehditler almaktadır.

Nefret, öfke ve dışlayıcı söylemlerin hiçbir denetime tabi olmadan ortaya atıldığı sosyal medya mecralarında genellikle "suç", "tehdit ve gerginlik", "hırsız", "yankesici", "şiddet", "çalmak", "olay", tehlike ve kavgacı", "provokasyon" gibi kelimeler yanında "Suriyeli avı" (Doğan, 2015; 169), "Suriyeli gerginliği", "Suriyelilere öfke", "Suriyeli krizi" (Doğan, 2015; 151) gibi ifadelerle "öfkeli kalabalık" ya da "kızgın gruplar" gibi nitelemelerle olumsuz subliminal mesajlar veren görüntülerle, zaman zaman imalarla ya da farklı dil ve kurgularla, imajlarla ve alt kodlarla (Sarı, 2019; 26) yansıtılan ve durum normalleştirilen bu insanlar aynı şekilde "Suriyeliler" ile başlayan her cümlede bu grubun tamamı için genellemeler yapılmakta ve "Suriyeliler çok gürültücü ve kavgacı. Suriyeliler sabaha kadar asla yatmazlar. Suriyeliler kokuyor. Suriyeliler suçla yatmaktadır. Suriyeli kadınlar fuhuş yapıyor. Suriyeliler çocuklarını disipline edemiyor" (Akbulut, 2021; 28) ve "Suç oranları arttı, pisler, çalıyorlar. Geçen tatilde yeni ayakkabılar aldım; ayakkabılarım camide çalındı." (Taş ve Tekkanat, 2018; 87) denilerek suçlanırken ve ironik bir şekilde mülteciler arasında suç oranları çok daha düşük olmasına rağmen hepsi fuhuş, kriminal suç, soygun, hırsızlık, mala zarar verme ve el koyma (Erdoğan, 2014;20) ile özdeşleştirilmektedir ve toplumda böyle bir önyargı ve algı söz konusudur (Özdemir, 2017; 117).

İletişim etiği açısından haber değeri taşımayan; ancak haber değerini göreceli olarak artıran olumsuzluklar üzerine oturan olumsuz sosyal medya haberleri de doğaldır ki takipçinin ilgisini çekmekte, öte yandan kişideki olumsuz yaklaşımları da pekiştirmektedir. İlginç bir nokta ise kriminal bir suça karışan herhangi bir Suriyeli kişiyle ilgili olarak ana akım TV kanalları yanında kullanıcılarına muazzam bir kullanım alanı sağlayan sosyal medyada da suç işleyen kişinin isminin verilmemesi ve genel olarak "Suriyeli hırsız, Suriyeli suçlu, Suriyeli katil zanlısı" gibi bütün mültecileri kapsayan ve zan altında bırakan bir yaklaşımın sergilenmesidir. Bu durum tam da Amsterdam Üniversitesi öğretim üyesi Teun A. van Dijk'in "...Bizimle ilgili olumlu şeyler söyle. Onlarla ilgili olumsuz şeyler söyle... Bizimle ilgili olumsuz şeyler söyleme. Onlarla ilgili olumlu şeyler söyleme... Bizimle ilgili olumlu şeyleri vurgula. Onlarla ilgili olumsuz şeyleri vurgula. Bizimle ilgili

olumsuz şeyleri es geç. Onlarla ilgili olumlu şeyleri es geç...” (Dijk, 2000; 44) şeklindeki vurgusuna ve tespitine aynen uymaktadır.

Tarlabaşı’nda hem mülteci ve hem de çingene etiketiyle yaşayan Domlar da bu açıdan en çok etkilenenlerdendir. Enformatik ve medyatikleştirilmiş sosyal yapıda enformasyonun yerine geçen ve kültürler arası iletişimi engelleyerek ya da zorlaştırarak yapılan sosyal medya iletimleriyle tek yanlı olarak körüklenen, zaman ve mekândan bağımsız olarak kullanıcıya tartışma imkânı veren ve bu durumu kitleselleştirerek meşrulaştıran (Alp, 2016; 147) bu nefret söylemi ve yabancı düşmanlığına paralel olarak Tarlabaşı’nda yaşayan Domlar önyargıdan kaynaklı olumsuz davranışlar ve aşağılayıcı sözlerle karşılaşmaktadırlar. Bu süreçte yerel halkın uzun süredir devam eden sessizliği kırılarak misafir söyleminin devam etmesi üzerine olumsuz yorumlar yapılmış, Türkiye’deki ekonomik kriz, işsizlik, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye’ye gelmesiyle birlikte olumsuz tutum ve davranışlar da kendini göstermeye başlamıştır. Mültecilerin kamu hizmetlerinden yararlanmaya başlaması, siyasetçilerin ötekileştirici söylemleri, konunun siyasallaştırılması, bir hegemonya aracı ya da ideolojik bir aygıt olarak da bilinen medyanın ötekileştirici ve dışlayıcı dili, ayrıca dijital platformların özel blogları, çevrimiçi programları, dijital ve çevrimiçi farklı program ve oyunları yanında Facebook, Instagram ve Twitter gibi tek yanlı iletişim egemenliği kuran ve bugün artık geleneksel medyanın gündem oluşturma ve gündem belirleme gücünü de üstlenen sosyal medya mecralarında ortaya çıkan yabancı düşmanlığı (zenofobi) ve dijital teknolojiyle büyük kitlelere ulaşan nefret söylemi ve genel anlamda temel hak ve özgürlüklere (Demirbaş, 2017;2695) yönelik bir olumsuzluk olarak aşağılama, nefret, önyargı, hakaret ve suiistimale yöğrulan (Alp, 2016; 150) nefret söyleminin toplumsal katmanlarda ciddi yer bulmaya başlaması toplumsal kutuplaşmayı arttırmıştır. Buna ilaveten Dom çingeneleriyle ilgili bilinen yanlış algıların bilgi üretme ve bunlar üzerinden iletişim sağlama ve sonuçta bir yargıya varma noktasında son derece etkili olan sosyal medya aracılığıyla yayılması (Akbulut, 2021; 31), fiziki ve psikolojik zarar gören bireylerin ötesinde o kişinin ait olduğu gruba yönelik aşağılayıcı davranışlar (Demirbaş, 2017;2701) ve bunların sonucunda kaçınılmaz olarak toplumsal katmanlar arasında yaşanan gerginliklerin gittikçe artması durumu daha da zorlaştırmıştır.

Örneğin halen Facebook’ta bulunan ve “Bunlar tehlikeli insanlar. Buralara girmek ölüm demektir. Buraya girilemez.” türünden Tarlabaşı’nı ve “Tehlikeli değil, eğlenceliyiz.” diyen Tarlabaşı’nda yaşayan Dom çingenelerini hedef göstermek kışkırtıcılığın ötesinde toplumsal barışı da tehdit eden bir unsurdur. Bu durum Tarlabaşı’nda yaşayan insanların daha kapalı bir hayat sürmesine, daha da gettolaşmasına ve kendi işporta tezgâhları, sokak satıcıları, kahvehaneleri, kendi içlerinde işbirliği ve yardımlaşma, evler arasında çekilen iplerde çamaşır kurutma, sokakların çocuklara tahsis edildiği, mahallede kendine has uygulanan kurallar gibi kendi mahalle kültürünü yaratmasına neden olmaktadır (Tsavdaroglou, 2020; 235). Örneğin Tarlabaşı Dayanışma Grubu tarafından sınır kapılarında ya da kontrol noktalarında bekleyen veya Türkiye’ye gelip de kalacak yer bulamayan bu Suriyelilere yönelik bir çağrı yapılır. Ardından bütün İstanbul sathında yürütülen bir kampanyayla sahip olduğu mülkünü kira almadan ya da çok küçük bir fiyatla kiralamak isteyenler tespit edilir, yardımsever vatandaşlardan karyoladan battaniyeye kadar toplanır ve imkânlar ölçüsünde bölgeye Suriyelilerden bir kısmı yerleştirilir (Arıcan, 2020; 221). Bölgede kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan ve mümkün olduğunca bölge dışına çıkmamaya özen gösteren çingeneler Tarlabaşı’nın tarihten gelen kötü imajı ve olumsuz geçmişi nedeniyle de son derece dezavantajlı durumdadır. Zaman zaman bölgeye farklı basın-yayın kuruluşlarından programcılar gelip bölgenin güvenli ve tehlikeden uzak olduğunu belirtse de bu imaj bugüne kadar değiştirilememiştir.

Öte yandan iletişim teknolojisinin bütün dünyayı sarıp sarmaladığı ve dünyanın artık sınırları olmayan “evrensel köy” durumuna geldiği bir süreçte “yabancı”, “öteki” ya da “mülteci” kavramları

sosyal hayatın her alanında karşılaşılan bir durum olurken Türkiye'ye yönelik Suriyeli akını da farklı kültürlerle sahip insanları sosyal hayatın içine kaynaştırmaya başlar. Bu süreçte ülkeye gelen en farklı grup olarak kimlik eksenli kutuplaştırma ve ayrıştırmanın merkezinde olan ve asırlardır komün hayatı yaşayan Dom çingeneleri/mültecileri ise geleneksel özellikleri bağlamında toplumsal hayattan uzak kalırken "kentsel yoksulluk alanı" olarak nitelendirilebilecek Tarlabası'nın kendine has olumsuz özellikleri içerisinde yeni bir olumsuzluk ve tereddüt sayfası açar. 2022 itibarıyla 16 milyonu aşkın nüfusa sahip İstanbul'da son derece kozmopolit Tarlabası bölgesine gelen Domlar burada hayatın içine karışmakla birlikte "öteki" olarak güven vermediğinden ya da korku, gizem ve şüphe yaratan "yabancı" olarak algılandığından ve genel anlamda çingenelere yüklenen pek çok olumsuz etkilemeler nedeniyle hedef gösterilmektedir. Aynı şekilde Domlara yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar yanında "hırsız, torbacı, kötü, saldırgan, çıkarıcı, tembel, saygısız, terbiyesiz, gaspçı, fitne fesat, güvenilmez, kötü" (Alp, 2016; 160) gibi etiketlemeler, çeşitli küfürler, hakaretler ve aşağılamalarla yok sayılan bu insanlar ayrıca düşmanca yaklaşımlar ve doğal kimliklerine yönelik nefret ve aşağılama öğeleriyle de sosyal medyada yabancı düşmanlığına maruz kalırlar. Suriye'deki çatışma ortamının ardından kaçınılmaz olarak parçalanmış bazı gruplar ise 5-15 aileden oluşan koruyucu komün hayatının dışında (Tarlan, 2016; 18) kaldıklarından tehdit ve tehlikelere daha fazla maruz kalmaktadır. Bu insanlara yönelik nefret söylemi ve yabancı düşmanlığı genel olarak aşağıdaki başlıklar çerçevesinde ortaya çıkar;

- a. Değersizleştirmeye yönelik nefret söylemi
- b. Pasifleştirmeye yönelik nefret söylemi
- c. Dışlamaya yönelik nefret söylemi
- d. İtibarsızlaştırmaya yönelik nefret söylemi
- e. Aşağılamaya yönelik nefret söylemi
- f. Sinikleştirmeye yönelik nefret söylemi

İş bulma, istihdam, kendi mesleklerini icra edebilme, çocukların eğitim hayatı, sosyal aktivitelere katılım sağlama gibi farklı alanlarda bu kendisini bariz bir şekilde gösterir (Alp, 2016; 160). Bölgenin mimari dokusunu ve çoklu kültür ortamını tamamen ortadan kaldıran kentsel dönüşüm yanında eğitimsizlikten mustarip olan bölgede Dom çingeneleri ekonomik güçlükler yaşarken hızlı, ucuz ve basit özellikleriyle sosyal medya mecralarında ayrıştırıcı ve ötekileştirici suçlamalara maruz kaldıklarından bu süreçte güvensizlik ve yalnızlık sarmalına da evrilmektedirler. Bu bağlamda İstanbul Tarlabası'nda yaşayan Domların kesin sayısı bilinmemekle birlikte bölgedeki mülk sahiplerinin, aracılardan ya da daha önceki işgalcilerin bu insanlara ev kiralama konusunda gönülsüz davranışları ya da Domların kira ödeyecek güce sahip olmamaları (Kaya, Kurtuluş ve Yüksek, 2022; 145) nedeniyle yaşlı, genç, ihtiyar, erkek, kadın, engelli, evli ya da bekâr pek çok Dom çingenesi elektrik, doğalgaz ve su gibi altyapı hizmetlerinden yoksun, rutubet ve nem kaplanmış, tek odalı evlerde (Arıcan, 2020; 221) hijyen şartlarından uzak ve potansiyel bulaşıcı ve salgın hastalık tehlikelerine açık bir hayat sürdürmektedirler. Öte yandan bazılarıncı "yerleşimin olmadığı yerleşim merkezi" ya da "şehrin keşmekeşinde bir konteynır" (https://tarlabasi.wordpress.com/2009/10/29/the-developers-dream-the-neighbors%E2%80%99-nightmare_tarlabasi-istanbul/) olan Tarlabası'nda yaşayan farklı etnik kökenlerden, ülkelerden ya da gruplardan sığınmacılar, mülteciler ya da yerleşikler arasında kendiliğinden ortaya çıkan işbirliği ve dayanışma söz konusudur. Maddi gücü el vermeyen insanlara yardımcı olmak, hastalarına sahip çıkmak, ortak yemek hazırlamak, çamaşır yıkamak ya da sıradan ev işlerini birlikte yapmak gibi hayatın içinde pek çok konu gerekli hallerde birlikte çözülmektedir. Her ne kadar bölgede Suriye'den gelen Dom çingenelerinin sayısı fazla olsa da sosyal yapıda herhangi bir etnik topluluğun ya da grubun egemen olduğu bir durum söz konusu

değildir (Tsavdaroglou, 2020; 240). Bu durumdan en az rahatsızlık duyanlar arasında ise inanç eksenini ya da etnik kökenle ilgili ayrımcılığın hissedilmemesi nedeniyle Domlar gelmektedir.

Öte yandan toplumsal ayrımcılığa bağlı olarak dışlanan ve hedef gösterilen bu insanlara yönelik bu antipati zaman-mekân ve yabancı üçlemesinde güven olgusunun zedelenmesiyle, sosyal medyanın yabancı düşmanlığı (zenofobi) söylemleriyle ve hedef göstermelerle iyice şiddetlenmektedir. Bugün Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya platformlarına yüklenen ve defalarca tekrarlanan fiziksel şiddet yanında psikolojik şiddet de içeren her türlü olumsuz, rahatsız edici ve aşağılayıcı görüntüler, haber ve klipler neredeyse aynı anda Daily Motion, Google Video, Vimeo, Metacafe, Vine, Scorp ve YouTube gibi çevrimiçi internet ağlarında, içerik paylaşım sitelerinde ya da buna bağlı özel kanallarda da kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Söz konusu bu ağlarda nefret söylemi ve Suriyelilere yönelik yüzlerce yayın bulmak mümkündür.⁴ Öte yandan “Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme”, “Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” suçlamalarıyla “ambargoTV”, “Ajans Muhbir”, “Aykırı” ve “Haber Report” gibi sosyal medya hesaplarının yöneticileriyle birlikte gözaltına alınan Ambargo TV'nin İran kökenli çalışanı Ramin Saeidi (<https://www.odatv4.com/guncel/umit-ozdag-odatvye-acikladi-ambargo-tv-itirafi-kim-bu-ramin-saeidi-120003141>) dışında “Aykırı” sosyal medya sayfasının Genel Yayın Yönetmeni Batuhan Çolak ile Ajans Muhbir'in yöneticisi Süha Çardaklı da tutuklananlar arasındadır. Aynı dönemde gözaltına alınanlardan “Karargâh Haberler” ve “Mülteci Haberler” twitter hesabının sahipleri ise serbest bırakılır.

Bu konuyla ilgili ulusal ya da uluslararası hukukun tam manasıyla verimli ve randımanlı çalışmaması ve platformların oto-kontrol ya da sansür/engelleme uygulamaları yeterli olmadığından kişiler rahatça istedikleri görüntü, haber, klip ya da görüntüyü paylaşabilmektedir. Mekân-zaman bağımsızlığı içinde herkesin söz hakkının olduğu ve uzman olmasına gerek olmadığı ve yerleşik kuralların uygulanmadığı sosyal medyanın kışkırttığı nefret söylemi ve buna bağlı yabancı düşmanlığı tarafından tetiklenen tutumlar çerçevesinde şiddete maruz kalan, taciz edilen Dom çingeneleri ise genellikle kayıt dışı ve düzensiz göçmen statüsünde olduğundan bunları görmezden gelmekte, yaşadıklarına karşı sessiz kalmakta, adli mercilere müracaat etmeyi düşünmemekte, çok az sayıda çingene ise buna tepki göstermektedir. Örneğin Ekim 2014'de dilencilik yaptıkları gerekçesiyle bu insanların toplanması ve sınır boylarındaki geçici koruma merkezlerine gönderilmesi (<https://t24.com.tr/haber/81-ilin-valiliklerine-suriyeli-dilencileri-kamplara-toplayin-talimati,266309>), 2023 Eylül itibarıyla YouTube'da bu insanlarla ilgili olumsuz öge içeren görüntü sayısı belirlenemezken “Suriyeli hırsız Show Haber muhbirine saldırdı.” haberi 30 Nisan 2022 sonrasında 219.214 defa seyredilirken 10 Mayıs 2016'da yayımlanan “Suriyeli çocuktan ibretlik hareket” başlıklı görüntü 22 Ekim 2017'ye kadar 3.393.698 defa izlenmiştir (Kurt, 2019;9). “Suriyeli Hırsız” ifadesi Google arama motorunda 120.000, “Tarlabaşı'nda Suriyeliler” kavramı 65.000 ve “Suriyeli Mülteciler” kavramı 630.000 sonuç vermektedir ve bunların büyük kısmı aşağılayıcı ve olumsuz ifadelerle doludur. Facebook'ta yayınlanan ve Suriyeli yaşlı bir kadını çocuk kaçıran kişi olarak aktaran görüntü de bu minvalde değerlendirilmelidir.

Ayrıca çaldığı çuvalarda onlarca çeyizlik eşya çıkan “Suriyeli hırsız yakaladım.”, “Avrupa'nın rahatı için Türkiye'nin huzurunu bozan katil, hırsız, uğursuz parazitler”, “Hırsız, arsız, uğursuzlar ülkesi Suriye”, “Hepsi hırsız bunların; Suriyeli pislikler” diyen Facebook paylaşımları, “Kuyumcuya giren Suriyeliler 16 yüzük çaldı.”, Karavanımıza giren pislik hırsız”, “Trabzon'da Suriyeli lokantacıyla

⁴ Örneğin Birgül Taşdelen tarafından 26 Haziran 2019-26 Ocak 2020 arasında Twitter'da yapılan bir araştırmada “Barbarlar, istilacılar, bayraksızlar, vatansızlar, pis Araplar, vatan kaçkını hainler, Esad'ın çöpleri, kafa kesenler, atom bombasını ahk edenler” denilerek toplam 778 tweet atılmış, bunlar 109 defa da retweet edilmiştir. Aynı şekilde Haziran 2019-Ocak 2020 arasında Suriyelilere yönelik nefret söylemi içeren toplam 1.555 tweet tespit edilmiştir (Taşdelen, 2020; 566).

Kuveytli müşteri kavga etti. Ayırmaya çalışan Türk Suriyeliyi öldürdü.", "Suriyeli dükkân açtı; ne ruhsat var ne izin.", "Birçoğu elini kolunu sallayıp geliyor. Bir kısmının ne amaçla geldiği belli değil, terörist olabilir, bir kısmı ajan olabilir, hırsız olabilir, uçkuru zayıf olabilir, katil olabilir. Bunların kim ve nasıl insanlar olduklarına alanlarında yazılı değil. Şimdi ben bunları söyledim diye ırkçı diye suçlanabilirim. Ben bunu söyledim diye 'Müslüman değil misin?' diyen de olur.", "Suriyeli muhacir hırsız kardeşlerimiz marketi donlarına doldurmuş", "Türkiye'nin başına bela olan Suriyeliler çetesi", "Ne idüğü belirsiz, hırsız, ajan, beleşçi, kaçkını içimize sindirdik.", "Afgan katiller Suriyeli hırsız gaspçılar. Acil boşaltın İstanbul'u yetti canımıza.", "Sınırdaki mülteciler daha kolay geçiyor sınırı... Yani bir Suriyeli kadar değer yok.", "Akşama kadar çalıştığım mağazaya onlarca Suriyeli gelip dileniyor.", "Devlet buraları bize verdi deyip Türklere saldırıyorlar." Şeklinde devam eden binlerce Facebook, Twitter ve Instagram paylaşımları (https://www.facebook.com/enbuyuklideratatrkr/photos/a.480062108747227/2122217841198304/?locale=tr_TR) bilerek ya da bilmeyerek, kasıtlı ya da masumane yabancı düşmanlığını körüklemekte ve nefret söylemiyle körüklenen sokaktaki şiddeti de kaçınılmaz olarak artırmaktadır. Şüphesiz bu noktada yerel yönetimlere ve devletin yetkili birimlerine de çok büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Örneğin Göç İdaresi Başkanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), doğrudan İçişleri Bakanlığı, özellikle İstanbul Valiliği bu konuda vatandaşın kafasındaki soruları ve şüpheleri ortadan kaldıracak cevapları net ve anlaşılır bir şekilde ortaya koymalı, tereddütlere neden olacak ve toplumsal huzuru bozacak yaklaşımlara müsaade etmemelidir. Örneğin bu Suriyelilerin elektrik, su, telefon ücreti ödemedikleri ya da herhangi bir işletme açtıklarında ruhsat ücreti ve vergi ödemedikleri, devletin bütün imkânlarından rahatça ve ücretsiz faydalandıkları yönündeki kafa karıştırıcı durum net olarak ortaya konmalıdır. Ayrıca güvenlik, asayiş ve emniyet anlamında huzursuzluk yaratan Suriyelilere yönelik verilecek adil, hızlı ve emsal teşkil edecek cezalar yanında bunların derhal sınır dışı edilmesi de vatandaşa direkt ya da subliminal mesajlar olarak kamu spotlarıyla verilmelidir.

Aynı çerçevede sosyal medyada doğrudan bu çingenelerle ilgili olarak "Taksim'de dilenci istilası", "Taksim'de turist avcısı dilenciler", "Taksim'de dilendikten sonra içki âlemi yapan Suriyeli", "Suriyeliden Taksim'de provokatif afiş", "Taksim'de laf atma kavgası", "Taksim'de dilencilik yapan Suriyeli aile", "Metrobüste Suriyeli dilenci avı", "Terör saldırısıyla dalga geçen göçmenler", "Ankara'da Suriyeli mülteci gerginliği", "İstanbul'un bu mahallesinde herkes Suriyeli", "İstanbul'da lüks Suriye gettosu", "İstanbul'da küçük Suriye", "Genç Ganallılar Suriyelilerden rahatsız", "Suriyeli gençlerle Türk gençler tartıştı, ortalık karıştı.", "Taksim'de Suriyelilerin şok eğlencesi", "Suriyelilerin taciz dayağı", "Suriyeli racon kesti. 'Bize laf atanı keseriz.' dedi.", Suriyeli-mahalleli çatışması korkuttu.", "Suriyeliler ellerinde döner bıçakları savaşa gider gibi yürüdü.", "Silahlı ve döner bıçaklı saldırganlar" başlıklı görüntüler binlerce defa seyredilir ve paylaşılırken İstanbul Esenler'de yapılan bir sokak röportajında bir vatandaşın Suriyelileri neden ülkede istemediğini anlattığı "Ben muz yiyemiyorum, Suriyeliler yiyor ve kilolarca muz alıyor." sözlerinin ardından Facebook, Twitter ve Instagram hesaplarından muz yerken çekilen görüntülerini yayınlayan İstanbul'daki Suriyeliler ise büyük tepki çeker ve bu olayın hemen ardından harekete geçen İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı bu şekilde video çektiklerini tespit ettikleri adli işlemlerin ardından geri gönderme merkezlerine sevk edilen 45 Suriyeliyi derhal sınır dışı etme kararı alır. Görüldüğü üzere provokasyonlara son derece açık bir konu olan Suriyeliler konusu özellikle toplumsal barış ve huzur konusunda eylem yapmayı planlayan art niyetli kişiler ve örgütler tarafından da kaşınmaktadır. Bu durum ülkede çaresizce yaşamaya çalışan kendi halinde mültecileri de çok zor durumda bırakmaktadır. Bu baskı ve zorlayıcı davranışlar karşısında göç etmeyi düşünen Tarlabası'ndaki Dom çingeneleri ise gidecek yerlerinin olmaması, Suriye'ye dönüşün ise neredeyse imkânsızlığı nedeniyle bölgeden ayrılamamanın çaresizliğini de yaşamaktadır.

7. Sonuç

Suriye'deki iç savaşın ardından Türkiye'ye sığınan ve önceleri sınır hattındaki geçici koruma merkezlerinde tutulan geçicikoruma kapsamındaki Suriyelilerden büyük bir kısmı daha sonraki süreçte çeşitli sebeplerle farklı şehirlere gitmeyi tercih etmişlerdir. Bunlar arasında Dom çingeneleleri de bulunmaktadır ve sayıları tespit edilemeyen bir grup Dom çingenesi de İstanbul'un kentsel dönüşüm planında yer alan ve tarihi evleriyle bilinen Tarlabası'nı kendilerine mesken tutmuşlardır; ancak ülkenin farklı yerlerinde yaşayan Suriyelilere olduğu gibi bu mültecilere de TV ve basın-yayın organları haricinde özellikle sosyal medya platformları üzerinden nefret söylemi ve yabancı düşmanlığı pompalanmaktadır. Kimlik üzerinde şekillenen ve önyargıyla harmanlanarak "öteki" olarak değerlendirilen bu mültecilere aydınlanma aracı ya da toplumsal bir kuvvet olarak değerlendirilen medya üzerinden yürütülen zaman zaman sistematik bu aşağılayıcı ve dışlayıcı yaklaşımlar özellikle son dönemde Facebook, Instagram ve Twitter üzerinden de çok yaygın olarak devam ettirilmektedir. Yasalardaki boşluklar yanında adı geçen medya kuruluşlarının da etkin ve hızlı tedbirler almaması nedeniyle de bilgi çöplüğüne dönen sosyal medya böylece yabancı düşmanlığının da ana kaynaklarından birisini teşkil eder.

Siyasal, ekonomik, sosyoekonomik ve şüphesiz sosyopolitik olarak tam manasıyla karmaşık bir sorunlar yumağı olan mülteci sorunu içerisinde mültecilere ve özellikle hem mülteci hem çingene etiketleri yapıştırılmış Domlara yönelik değersizleştirme yaklaşımları ise kısa vadede çözülecek türden değildir. Her ne kadar bazı sivil toplum örgütleri psikolojik ve ekonomik yaraları sarmaya çalışsa da bu çok da yeterli değildir. Bugün halen İstanbul Tarlabası ve bu çingenelelere yönelik olarak İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından kurulan ve ağırlıklı olarak "göç ve yoksullukla mücadele merkezli" çalışması hedeflenen Tarlabası Toplum Merkezi ve Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği gibi sivil toplum örgütlenmeleri söz konusu olsa da bütün iyi niyetleri ve gayretlerine rağmen toplumsal duyarlılık, yerel yönetimlerin desteği ve devletin yardımı olmadan sorunlara tam anlamıyla çözüm bulmaları mümkün olamamaktadır.

Devlet mültecilere her türlü sosyal hizmeti (sağlık, eğitim gibi) vermeye çalışmakla birlikte İstanbul'da yaşayan Dom çingenelelerinin devletle ilişki konusunda isteksiz davranmaları, geri gönderilirim korkusu ve yarattıkları gettolardan çıkmama konusundaki tercihleri de durumu daha da kötüleştirmektedir. Kentsel dönüşüm planına giren bölgeyle ilgili olarak yerel yönetimlerin de ne zaman yıkılacağı belli olmamakla birlikte bu bölgeye hizmet götürmediği, örneğin çöplerin toplanmadığı ya da yol, kaldırım çalışmalarının bulunmadığı da bilinmektedir. Ulusal bazda nefret söylemiyle ilgili etkin tedbirler alınabilmesi için etkili bir veri toplama sisteminin tesis edilmesi, bu verilerin toplanması ve değerlendirilmesi aşamasında sadece kolluk kuvvetleri değil, aynı zamanda ilgili sivil ve resmi kurum ve kuruluşlardan da destek alınması, konuyla ilgili farkındalık yaratıcı programlar ve kamu spotları hazırlanması, gelir geçer popülist yaklaşımlar ve sansasyonel/asparagas haberler/programlar konusunda kamuoyunun dikkatini çekmek maksadıyla çalışmalar başlatılması, "öteki" olarak adlandırılan insanlarla ilgili kucaklayıcı yaklaşımlar sergilenmesi, her ne kadar saniyeler içinde milyonlarca kişiye ulaşan sosyal medya mesajlarının ve bunları ortaya atan sahte kimlikler ve profillerin tespit edilmesi, takip edilmesi ve kısıtlanması kolay olmasa da medya ve özellikle sosyal medyaya yönelik yapıcı kuralların ve yaptırımların uygulamaya geçirilmesi, özellikle kolluk kuvvetleri ve mültecilere yönelik çalışmalar yapan kurumlarda konuyla ilgili eğitimler düzenlenmesi, nefret söylemi ve yabancı düşmanlığı konusunda hukuki düzenlemelerin yapılması uygun olacaktır. Öte yandan sosyal statüleri tam olarak belirlenememiş, sığınmacı/mülteci sarmalındaki bu insanlara siyasal aktörlerin "kardeşlerimiz" ya da "misafirlerimiz" gibi yaklaşımları her ne kadar insani açıdan kulağa hoş gelse de bunun yerel ve uluslararası hukukta bir karşılığı yoktur ve ortada kavramlarla ilgili bir belirsizlik vardır. Ana akım medya unsurları ve basın-yayın

kuruluşlarına yönelik şüphesiz hukuki düzenlemeler, yaptırımlar getirmek söz konusudur; ancak bunu sosyal medya platformlarına uygulamak şimdilik mümkün görünmemektedir. Bu durum dışlayıcı, ötekileştirici, yanlı ve bu insanları değersizleştirici “biz ve ötekiler” kısır döngüsünün bir süre daha devam edeceğinin de açık bir göstergesidir.

Kaynakça

- Adar, Aslın Şahinkaya, “Türkiye’de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü?” *Çalışma ve Toplum*, 2018, No 1, s.13-36
- AFAD, 2013 Yılı Suriyelilerin Konakladığı Geçici Barınma Merkezlerindeki Harcama ve Maliyet Analizi Raporu, *TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*, Ankara, 2014
- AFAD, Syrian Women in Turkey, *TC Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı* Ankara, 2014
- AFAD, Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında 2016; Güvenli Liman Türkiye, *TC Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*, 2016, Ankara
- Akalın, Kadir, *Gazetelerdeki Suriyeli Sığınmacı Temsili; Öne Çıkarma ve Çerçeveleme Yaklaşımları ile İçerik Analizi*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018
- Akbulut, Ezgi, *Misafirlikten Ötekiliğe Suriyeli Mülteciler ve İnsan Hakları; Sultanbeyli Örneği*, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Ocak 2021
- Aldamen, Yasmin, “Xenophobia and Hate Speech towards Refugees on Social Media: Reinforcing Causes, Negative Effects, Defense and Response Mechanisms against That Speech”, *Societies*, Yıl 2023, Sayı 83, Cilt 13, s. 1-26
- Alhelou, Hind, *Racist Securitization of Refugees, Syrian Refugees in Lebanon: A Case Study*, Cairo American University, 2021
- Alp, Hakan, “Çingenelere Yönelik Nefret Söyleminin Ekşi Sözlük’te Yeniden Üretilmesi”, *İlef Dergisi*, Yıl 2016, Cilt 3, Sayı 2, s. 143-172
- Alterman, Jon B., and Barnett, Carolyn, “Turkey, Russia, and Iran in the Middle East”, *The Turkey, Russia, Iran Nexus*, Editör Samuel J. Brannen, Center for Strategic and International Studies, Kasım 2013, s. 4-11
- Altınışık, Meliha B., “Worldviews and Turkish Foreign Policy in the Middle East”, *New Perspectives on Turkey*, 2009, No 40, s. 171-194
- Aras, Bülent, “The Davutoğlu Era” *Insight Turkey*, Yaz 2009, Cilt 11, No 3, s. 127-142.
- Arıcan, Alize, “Care in Tarlaşahı amidst Heightened Inequalities, Urban Transformation and Coronavirus”, *Radical Housing Journal*, Aralık 2020, Cilt 2, Sayı 2, s.219-228
- Bachelard, Gaston, *the Poetics of Space*, Beacon Press Books, 1964
- Balcer, Adam, “Arap Baharı İçin Bir İlham Kaynağı Olarak Türkiye; Fırsatlar ve Sorunlar”, *Arap Baharı ve Türkiye Modeli Tartışmaları*, Editör M. Akif Kireççi, Asem Publication, Ankara, 2014
- Balcılar, Mehmet, Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması, *AFAD, WHO and Turkish Ministry of Health*, Ankara, 2016,
- Berti, Benedetta, “The Syrian Refugee Crisis: Regional and Human Security Implications”, *Strategic Assessment*, Cilt 17, No. 4, Ocak 2015, s. 41-53
- Buzan, Barry, Waever, Ole and Wilde De, Jaap, *Security; a New Framework for Analysis*, Boulder; Lynne Rienner Publishers, 1998.
- Carcél, Juan A. Roche, “Images of Syrian Refugees in Transit through Minefields in Turkey, 2011–2015”, *Visual Anthropology*, Yıl 2022, Sayı 1, Cilt 35, s. 5-36
- Cirlig, Carmen Christina, “Turkey’s Regional Power Aspirations”, *Library of the European Parliament*, 6 Mayıs 2013

- Cordesman, Anthony H., *Energy Risks in North Africa and the Middle East*, Center for Strategic and International Studies, Washington DC, Mart 2012
- Coşkun, Bezen and Kılıç, Tuğçe, "Sınır Kentlerindeki Suriyelilerin ve Yerleşik Halkın Güvenlik Algıları; Gazi Antep, İzmir ve Szeged Örneği", *Göç Dergisi*, Cilt 6, No 1, s. 11-36
- Coştan, Ufuk and Yaylı, Hasan, "Suriyeli Mülteciler özelinde Türkiye'nin Güvenlik Politikaları", *Journal of Social Mentality and Researcher Thinkers*, 2020, Cilt 6, No 37, s. 2081-2096
- Danforth, Nicholas, "Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy from Atatürk to the AKP", *Turkish Policy Quarterly*, 2008, Cilt 7, No 3, s. 83-96
- Davutoğlu, Ahmet, *Stratejik Derinlik; Türkiye'nin Uluslararası Konumu*, Küre Yayınları, İstanbul, 2004
- Dedeoğlu, Saniye, Bayraktar, Sinem Sefa and Çetinkaya, Özgür, "Yoksulun Umudu Çocuk; Türkiye'de Tarım İşçisi Suriyeli Çocuklar, *Çalışma ve Toplum*, 2019, No 4, s. 2585-2610
- Demirbaş, Timur, "Nefret Söylemi ve Nefret Suçları", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Özel Sayı 2017, s. 2693-2701
- Demirdağ, Zeynep Sümeyye, *Suriyeli Mülteci Krizini Yönetmede Türkiye'deki Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü*, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018
- Dijk, Teun A. van, *Ideology and Discourse; A Multidisciplinary Introduction*, Pompeu Fabra University, 2000, s. 44-45.
- Doğan, Evin, *Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi; Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015
- Dora, Zühal Karakoç, "International Migrants as a Matter of Security; Open Door Policy and Syrians in Turkey", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, November 2020, Cilt 9, No 2, s. 501-524
- Dufner, Ulrike and Berthold, Marc, "Foreign Policy of Turkey in the Middle East; Values, Interests, Goals", *Heinrich Böll Stiftung Report*, 2010, s.4
- Donelli, Federico, "Syrian Refugees in Turkey; A Security Perspective", *New England Journal of Public Policy*, 2018, Cilt 30, No 2, s. 1-9
- Ebrem, İlker Salih, "Toplumsal Güvenlik ve Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar", *Euroasia Journal of Social Sciences and Humanities*, 2020, Cilt 7, Sayı 7, s. 78-91
- Efegil, Ertan, "AKP Hükümetinin Ortaadoğu Politikası ve ABD Yönetimiyle Batılı Uzmanların Eleştirileri", *Akademik Bakış*, Cilt 9, No 18, Yaz 2016, s. 45-58
- Ekinci, Gül, "Doğrudan Yabancı Yatırım; Suriyeli Mülteciler ve Pazarı Motive Eden Faktörler", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2022, Cilt 14, No 1, s. 1096-1116
- Erdoğan, Murat, "Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerle Birlikte Yaşamın Çerçevesi", Editör Esen, Adem ve Duman, Mehmet, *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler; Tespitler ve Öneriler*, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı, İstanbul, Kasım 2019, s. 131-150
- Erdoğan, M.Murat, *Syrians in Turkey; Social Acceptance and Integration Research*, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Kasım 2014
- Erdoğan, Kaya, Yüksek, D., "İstanbul'da Göçmenlerin Mekana Yerleşme ve Tutunma Dinamikleri; Beyoğlu Örneği", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Türkiye'nin Göç Siyaseti Özel Sayısı 2*, Yıl 2022, s. 135-156
- Ergün, Ebru, Tosun, Salih, and Powers, Chloe, *Tarlabaşı İstanbul'da Tarlabaşı Toplum Merkezi'nden Destek Alan Suriyeli Kentsel Mültecilerin İhtiyaç Tespiti Raporu*, Tarlabaşı Toplum Merkezi, İstanbul, 2018, s. 1-32
- Ersaydı, Bahar Senem Çevik, "Restoring Regional Humiliation; Mending the Psychological Wounds of the Middle East", *Akademik Ortadoğu*, 2012, Cilt 6, No 2, s. 135-155
- Ezgin, Emre, "Akışkan Modern Dünyada Prekaryalaşma: Baumancı Bir Bakış", *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022, Cilt 10, No 1, s. 213-230
- Fırat, Muhammed, "Dom Kadınlarda Enformel Bir Geçinme Stratejisi; Toplayıcılık", *Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 12, Sayı 3, Eylül 2022, s. 1469-1480

- Garcia, Salvadore Gomez, Maria Antonia Paz Rebello ve José Cabeza San Deogracias, "Newsgames against Hate Speech in the Refugee Crisis", *Comunicae*, 2021, Cilt 29, Sayı 67, s. 117-127
- Ghazzi, Omar Al and Kraidy, Marwan M., "Neo-Ottoman Cool 2-Turkish Nation Branding and Arabic Language Transnational Broadcasting", 2013, Cilt 7, No 10, s. 2341-2360
- Göç İdaresi Başkanlığı, *Türkiye Ülke Bölümü 2023-2025; Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı*, Ankara, 2023
- Göker, Göksel, Keskin, Savaş, " Haber Medyası ve Mülteciler; Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı basınındaki Temsili", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, Sonbahar 2015, No 41, s. 229-256
- Güleryüz, Zeynep, *Yerli Halk ve Suriyeli Sığınmacıların Birbirlerine Karşı Tutumları Üzerine Bir Alan Araştırması; Hatay Antakya Örneği*, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2021
- Günay, Defne and Renda, Kaan, "Usages of Europe in Turkish Foreign Policy towards the Middle East" *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 2014, Cilt 16, No 1, s. 47-67
- Grigoriades, Ioannis N., "The Davutoğlu Doctrine and Turkish Foreign Policy", Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, *Middle Eastern Studies Programme*, Atina, Nisan 2010, s. 1-11
- Hewstone, Miles ve Greenland, Kathy., "Inter-group conflict", *International Journal of Psychology*, Nisan 2000, s. 136-144.
- IOM and the Global Shelter Cluster, *Shelter Projects – Shelter in the Middle East: 16 Case Studies*, 2018
- İçduygu, Ahmet and Aksel, Damla B., "Turkish Migration Policies; A Critical Historical Perspective", "Perceptions, Sonbahar 2013, Cilt XVIII, No 3, s. 167-190
- İçduygu, Ahmet ve Souad Osseiran, *Syrian Refugees in Istanbul and Gazi Antep; Comparative Findings on Settlement, Livelihood and Support*, CMI Insight, Bergen/Norveç, Mayıs 2022.
- İnaç, Hüsamettin and Hadji, Aymene, "Turkish Foreign Policy in the Middle East during the Rule of JDP; Interaction of Interests and Future Challenges", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2022, Cilt 5, No 2, s. 307-319
- İrdem, İbrahim, Zengin, Ülkü Nur, Gören, Betül Biçen, Uzun, Murat, *Türkiye'deki Suriyeliler ve Sınır Ötesi Güvenli Bölge*, *Polis Akademisi Başkanlığı*, 2020
- İslam, Nazmul, "Turkish Charm and Public Diplomacy; A Literature Review and Critical Assessment on Turkish Soft Power in the Middle Eastern Countries", *Pamukkale Üniversitesi Journal of Social Sciences Institute*, 2021, No 47, s.175-187
- Kardaş, Şaban, "From Zero Problems to Leading the Change; Making Sense of Transformation in Turkey's Regional Policy", *Tepav International Policy and Leadership Institute, Turkey Policy Series*, 5. Baskı, Ankara, 2012, s. 1-8
- Kartveit, Bard and Jumbert, Maria Gabrielsen, "Civil-Military Relations in the Middle East; A Literature Review", *CMI Working Paper*, Haziran 2014, s. 1-20
- Kepenek, Gizem, "Tipomorfolojik Analiz; Tarlabası'nda Sosyal İlişkilerin Mekansal Sorunu", *Kent Morfolojileri*, Tübitak ve ODTÜ Yay.,Ankara, 2021, s.157-177
- Keser, Ulvi, "Kıbrıs'ta Azınlıklar; Ermeniler, Marunitler ve Gurbetler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 2017, Cilt 17, Sayı 35, s. 317-344
- Keser, Ulvi, "Kıbrıs Sorunu Bağlamında Türkiye'de 6/7 Eylül 1955 Olaylarına Kesitsel Bir Bakış", *ÇTAD*, Cilt XII/25, Yıl 2012 Güz, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir, s.181-226.
- Keser, Ulvi, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel; 24 Aralık 1963, Türk Şehitlikleri İmar Vakfı Yay.*, İstanbul, 2019
- Köse, Talha, "Transformative Conflict Resolution in an Unstable Neighbourhood; Turkey's Conflict Resolution Efforts in the Middle East", *Perceptions*, Kış 2013, Cilt XVIII, No 4, s. 171-194

- Kurt, Gözde, "Yeni Medyada Nefret Söylemi; YouTube'da Suriyeli Mültecilere Karşı Üretilen Nefret Söylemi Üzerine Bir Araştırma", *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, Yıl 2019, Cilt 5, Sayı 1, s. 1-20
- Larrabee, F. Stephen and Nader, Alireza, *Turkish-Iranian Relations in a Changing Middle East*, Washington DC, 2013, s.1-46
- Murinson, Alexander, "Turkish Foreign Policy in the 21st Century", *Mideast Security and Policy Studies*, No 97, Eylül 2012, s. 1-26
- ORSAM, *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri; Sentetik Bir Modelleme*, Report No 196, Ocak 2015
- Ördek, Kemal, *Türkiye'de Geçici Koruma Altında Suriyeliler ve Seks İşçiliği*, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Ankara, 2017
- Özdemir, Erol, "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Algıları", *Savunma Bilimleri Dergisi*, Mayıs 2017, Cilt 16, No 1, s.115-136
- Özütürk, Şahin, *Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde STK'ların Göç Yönetimindeki Rolü; Denizli İli Örneği*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2019
- Raptopoulos, Nikolaos, "Rediscovering its Arab Neighbours. The AKP Imprint on Turkish Foreign Policy in the Middle East", *Les Cahiers du RMES*, Temmuz 2004, s. 1-13
- Sarı, Cengiz, *Zenofobi ve Mülteci Entegrasyonu Hakkında Yapılan Akademik Çalışmaların Sistemik İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019
- Savran, Sezen and Sat, Aydan, "Ankara'da Suriyeli Göçmenlerin Yer Seçimi Tercihlerinin İncelenmesi ve Bir Etnik Kentsel Adacık Örneği Olarak Önder, Ulubey, Alemdağ Mahalleleri", *Ankara Araştırmaları Dergisi*, Aralık 2019, Cilt 7, No 2, s. 283-302
- Schmid, Dorothee, "Turkey, the EU and the Middle East Puzzle; Cooperation or Mutual Testing Ahead", *Atlantic Council Transatlantic Relations Program*, Washington DC, 2018, s. 1-8.
- Seker, Ali Osman, *Militarization of Energy Security; Turkey as a Case Study*, Naval Postgraduate School, Monterey California, Haziran 2010
- Sert, Nuray Yılmaz ve Turhan, Şuheda Burcu, "Türkiye'de Romanlara Yöneltilen Nefret Söyleminin Romanlar Tarafından Algılanma Biçimi; Roman Üniversite Öğrencileri Üzerine Nitel Bir Çalışma", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 17, Sayı 3, Eylül 2019, s. 535-558
- Shaherhawasli, Kenda ve Güvençer, Elif Nur, *Suriyeli Mülteciler ve Türk Toplumunu Arasındaki Uyum; Fırsatlar ve Tehditler*, Uluslararası İnsan Hakları Derneği, İstanbul, Mart 2021, Standing, Guy, *Precaria; Dangerous Class*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2022
- Suriyelilere QR kodları verilmeye başlandı. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/5912> Erişim tarihi 18 Ağustos 2023
- Suliman Muhammad ve Açıkgöz, Reşat, "A Comparative Analysis of Gypsies' Access to Employment Opportunities and Health Services in Pakistan and Turkey", *Sefad*, Selçuk Üniversitesi, Yıl 2022, Sayı 48, s. 277-294
- Tarlan, Kemal Vural, "Suriye'nin Domları; Öteki Mülteciler", *Alternatif Türkiye*, Sayı 2, Ocak 2016, s. 16-19
- Tarlan, Kemal Vural ve Foggo, Hacer, *The Dom; The Other Asylum Seekers from Syria*, Kırkayak Kültür Yayınları, Gazi Antep Taş, Duygu and Tekkanat, Semiha Sultan, "Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği", *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2018, Cilt 10, No 4, s. 77-90
- Taş, Hakkı, "Erdoğan and Muslim Brotherhood; an Outside in Approach to Turkish Foreign Policy in the Middle East", *Turkish Studies*, 2022, Cilt 23, No 5, s. 722-742
- Taşdelen, Birgül, "Tweet'ırda Suriyeli Mültecilere Karşı Çevrimiçi Nefret Söylemi; Suriyelileri İstemiyoruz", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2020, Cilt 2, Sayı 11, s.562-575

- Telatar, Gökhan, "Ak Parti'nin Düzen Kurucu Dış Politika Söylemi ve Ortadoğu", *Alternatif Politika*, Cilt 7, No 3, Ekim 2015, s. 1-28
- The USA Department of State Case F-2015-09834 Doc No C06138428 Archive The Struggles of Barri Murra <https://minorityrights.org/programmes/library/trends/trends2018/jordan/> Erişim tarihi 18 Eylül 2023
- Topalakçı, Meliha Sümeyra, *Suriye'den Sığınmacılara Yönelik Kent Güvenliğine Ait Risk Algılarının Yönetilmesi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2019
- Tılıç, Doğan and Bal, Sevil, "Suriyeli Mültecilerin Sağlık haberlerindeki Temsili ve Sağlık Haberciliği I Bağlamında Eleştirel Bir Değerlendirme", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt 18, No 72, Sonbahar 2020, s. 30-59
- Tsavidaroglou, Charalampos, "The Refugees' Right to the Center of the City and Spatial Justice; Gentrification vs Commoning Practices in Tarlabaşı-İstanbul", *Urban Planning*, 2020, Cilt 5, Sayı 3, s.235
- Tunca, Hakan Ömer and Karadağ, Ahmet, "Suriye'den Türkiye'ye Göç; Tehditler ve Fırsatlar", *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, Aralık 2018, Cilt 28, No 2, s. 47-68
- Turgut, Emel Öztürk, and Ekitli, Gizem Beycan, Çam, M. Olcay, "Bütüncül Bir Bakışla Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Kadınlar", *Sağlık ve Toplum*, 2021, Cilt 31, No 1, s. 47-53
- Türkay, Bilgen, *Suriyeli Mülteciler, Sosyal Medya ve Sivil Toplum; Entegrasyon Süreci ve Çözüm Arayışları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , Ankara, 2019
- Volk, Thomas, "Turkey's Historical Involvement in Middle Eastern Alliances; Saadabad Pact, Baghdad Pact and Phantom Pact", *L'Europe en Formation*, 2013, Cilt 1, No 367, s.11-30
- Vertovec, Steven, *Superdiversity; Migration and Social Integrity*, Taylor and Francis Group, Routledge, New York, 2023
- Yazar, Ayşegül, "Sığınmacılara Toplumsal Açından Bakmak; Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Üzerinden Bir Değerlendirme", *Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi*, Mart 2022, Cilt 2, Sayı 1, s. 70-77
- Yüksel, Salim Bülent, *Davutğlu Dönemi AKP Ortadoğu Politikasında İslam Faktörü*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.
- Zengin, Tamer, *Suriyeli Sığınmacılar Türkiye Örneği; Kriz Yönetimi ve Uyum Politikaları*, MEF Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, September 2021
- The people of Tarlabaşı https://tarlabasi.wordpress.com/2009/10/29/the-developers-dream-the-neighbors%E2%80%99-nightmare_tarlabasi-istanbul/ Erişim tarihi 17 Eylül 2023
- 81 ilin valiliklerine 'Suriyeli dilencileri kamplara toplayın' talimatı <https://t24.com.tr/haber/81-ilin-valiliklerine-suriyeli-dilencileri-kamplara-toplayin-talimati,266309>. Erişim tarihi 17 Eylül 2023
- Ümit Özdağ Odatv'ye açıkladı: Ambargo TV itirafı... Kim bu Ramin Saeidi <https://www.odatv4.com/guncel/umit-ozdag-odatvye-acikladi-ambargo-tv-itirafi-kim-bu-ramin-saeidi-120003141>. Erişim tarihi 17 Eylül 2023
- Devlet buraları bize verdi deyip Türklere saldırıyorlar. https://www.facebook.com/enbuyuklideratrkr/photos/a.480062108747227/2122217841198304/?locale=tr_TR Erişim tarihi 14 Ağustos 2023
- Ben Suriyeliyim, bana dokunamazsınız. https://www.yenicaggazetesi.com.tr/suriyeli-hirsizdan-ilginc-cikis-ben-suriyeliyim-bana-dokunamazsiniz-268599h.htm?fbclid=IwAR1jB8qlMis7i1_iqICqqqIampQ7JzZ5EUUjSyThDqFJHJb4nDRF5PHsvZw. Erişim tarihi 14 Ağustos 2023

Summary

Throughout the history, the Middle East geography is regarded to be the land of the immigrations, conflicts, problems, and the wars depending upon the security, cultural, military, religious, and geostrategic interests of the local, continental and the global powers trying to dominate the area mentioned above. As soon as the armed conflicts break out in the Middle East in 2010 intensifying in 2011 that geography once more turns out to be a bloody spot and the millions of innocent people escaping from the civil war in Syria head for the neighboring

countries. The events observed around a simple streetsalesman has directly and promptly affected not only the Middle East territory but also the global system as well. The people torn between the armed assaults and the bombings in Syria have had no alternative to do but to escape towards the neighboring countries like Turkey and Jordan. Most of these people run towards Turkey, and some take refuge in Jordan. Those people taken refuge in Turkey are firstly named as "misafir" in Turkey. Because of the cultural, religious, and traditional similarities as well as the humanistic feelings of the Turkish people, Turkish people have accepted those unfortunate people home with no hesitation. The Syrian refugees have firstly accepted to live in the temporary protection centers located mainly in the border cities of Turkey such as Hatay, Şanlı Urfa, Gazi Antep etc. Then most of the refugees have left the camps and headed towards the crowded cities hoping that they would get a better life with no restriction. The lack of infrastructure such as the water, electricity, heating systems as well as the educational and health services has made their lives more and more unbearable. The Syrian refugees living in the generally ruined and deserted building in the outer skirts of the cities have preferred to keep them in a limited communal life opening the gaps between Turkish and Syrian people.

On the other hand the more the number of the refugees increase the more problems start coming to the surface since the possibility of the refugees turning back to their own country is hardly possible. Then the black propaganda and the disinformation appear as well as the hate speech/discourse and the xenophobic approaches. Thus the Syrian refugees spread all over Turkey start experiencing different conflicts, and the problems. The recession, the loss of the work, unemployment anxieties, local and personal security problems have started coming to the surface. On the other hand the Dom gypsies of Syria being the refugees as well as being the gypsies experience the problems doubly. While trying to survive in their ruined and deserted flats with the communal life, they also try to keep themselves away from the social life if possible. Preferring to live as a group of 5-15 families together within a communal system of their own, the Dom gypsies/refugees have faced with a good many difficulties in Istanbul since they are living in the ruined and deserted apartments belonging mostly to the Greek people who have once upon a time left Turkey for good. Unemployment, lack of sympathy, shortage of municipality services like drainage, electricity, garbage collecting, hate speech and xenophobia decorated with the prejudice are the common and mostly experienced problems for them. This research will focus on the chronological events of the refugees after the Syrian civil war up to day, but mainly deal with the Dom gypsies' lives, the hate speech and xenophobic approaches against them, living at Tarlabası province of Beyoğlu/İstanbul, being the most multicultural and multi voiced part of the city with the foreigners, refugees, asylum-seekers.

Keywords: Syrian refugees, dom gypsies, tarlabası, hate speech, xenophobia.